

SPRAWOZDANIA

SEMINARE
t. 39 * 2018, nr 3, s. 211-234

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NAUKOWEJ *CZŁOWIEK POSZUKUJĄCY PRAWDY* (Poznań, 11 maja 2017)

11 maja 2017 r. na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu miała miejsce ogólnopolska konferencja naukowa pt. *Człowiek poszukujący prawdy*.

Otwarcia sympozjum dokonał ks. dr hab. Andrzej Pryba, prodziekan ds. nauki i współpracy międzynarodowej tego wydziału, oraz redaktor naczelny czasopisma naukowego „Teologia i Moralność”. Na początku pozdrowił on wszystkich uczestników konferencji, następnie podziękował osobom zaangażowanym w jej przygotowanie oraz zaprezentował strukturę tematyczną całego sympozjum, które zostało podzielone na cztery panele.

Pierwszemu panelowi, który został określony jako główny, przewodniczył ks. dr hab. Andrzej Pryba. Referat otwierający konferencję pt. *Drogi ku prawdzie od nauk przyrodniczych do religii* wygłosiła dr hab. Elżbieta Kotkowska z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Prelegentka zwróciła uwagę na wielość definicji prawdy i różnorodność jej interpretacji. Podkreśliła w swoim wystąpieniu, że bardzo inspirujące koncepcje prawdy zostały wypracowane m.in. przez Józefa Ratzingera i Pawła Floreńskiego. Ci dwaj myśliciele rozumieją prawdę jako drogę i proces – prawda jest jedna, ale dochodzi się do niej różnymi drogami. Dla takiej wizji prawdy jednym z ważnych punktów odniesienia jest platońska struktura form i stopni poznania. Autor *Państwa* twierdził, że człowiek posiada wiedzę prawdziwą tylko wtedy, gdy odkrywa ideę Dobra. Ludzkie zmysły nie wystarczają, aby poznać prawdę. Co więcej, mogą mylić, czego przykładem są chociażby różnego rodzaju złudzenia optyczne.

Drugi referat w tej części obrad pt. *Pożegnanie z prawdą? Moralne konsekwencje „śmierci Boga”* zaprezentował ks. dr hab. Andrzej Kobyliński z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Prelegent ukazał w swoim wystąpieniu Fryderyka Nietzschego i Immanuela Kanta jako dwóch autorów, którzy mają największy wpływ na obecne rozumienie prawdy w świecie zachodnim. Nietzscheńska kategoria „śmierci Boga” stanowi przejmujący obraz rozpadu fundamentu metafizycznego naszej kultury oraz zanik tradycyjnych wartości moralnych. Tak rozumiana „śmierć Boga” uniemożliwia odwołanie się w analizach etycznych do takich kategorii jak natura człowieka czy prawo naturalne.

Gdy chodzi o filozofię Kanta, największy wpływ na teraźniejszość ma jego system etyczny, który akcentuje radykalną autonomię podmiotu i prymat imperatywu kategorycznego. Dziedzictwo myślowe Nietzschego i Kanta przenika dzisiaj także do ogólnościatowej wspólnoty katolików i zmienia jej podejście do natury ludzkiej, sumienia, prawa naturalnego oraz wielu prawd moralnych i religijnych. Wymownym potwierdzeniem tego zjawiska jest tzw. turystyka sakramentalna i różne zasady, przyjmowane w wielu krajach po publikacji adhortacji apostolskiej *Amoris laetitia*, dotyczące udzielania Komunii świętej osobom żyjącym w tzw. związkach nieregularnych czy niesakramentalnych.

Trzeci referat w panelu głównym został wygłoszony przez dr Annę Wieradzką-Pilarczyk z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pt. *Dorosły = dojrzały? W poszukiwaniu prawdy o psychospołecznej i religijnej kondycji millenialsów*. Millenials to grupa społeczna, o której ostatnio wiele się mówi i pisze. Zdaniem prelegentki do tego kręgu zalicza się tzw. pokolenie Y (osoby urodzone w latach 1980-1994) oraz pokolenie Z (osoby urodzone po 1995 r.). Badania socjologiczne pokazują, że millenialsów – współczesnych młodych wchodzących w dorosłość – cechują m.in. silny związek

z rodzicami, brak odpowiedzialności za własne życie, nieumiejętność radzenia sobie z emocjami, obniżenie poziomu kompetencji miękkich. Millenialsi dążą w swym życiu do harmonii, poszukują swobody w realizacji swoich zadań, przywiązują dużą wagę do własnego rozwoju i aktywności fizycznej, są ciekawi świata i doskonale odnajdują się w przestrzeni Internetu, mediów społecznościowych i współczesnych technologii.

Kolejny referat w tej części obrad – *Pojęcie prawdy we współczesnej etyce* – zaprezentował prof. Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy dr hab. Marek Czachorowski. Prelegent skupił swoją uwagę na polskiej etyce prawniczej. Jego zdaniem wystarczy zajrzeć do podręczników wykorzystywanych na uniwersytetach, aby przekonać się, czego uczy się obecnie najmłodsze pokolenie prawników. Polska etyka prawnicza charakteryzuje się subiektywizmem etycznym i przekonaniem, że prawo można tworzyć poza dobrem i złem. Dominacja tej wizji etyczności prowadzi do marginalizacji koncepcji prawnych odwołujących się do personalistycznej interpretacji bytu ludzkiego, godności osoby ludzkiej czy prawa naturalnego.

Czwartym wystąpieniem w panelu głównym był referat *Chwile prawdziwego szczęścia w archiwach i bibliotekach*, który wygłosił o. dr hab. Paweł Zając z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Przypomniał on, że najważniejszym wyzwaniem w badaniach historycznych jest ustalenie faktów. Historycy nie powinni konstruować prawdy, ale ją odkrywać. Żmudne ustalanie faktów historycznych może stać się dla niektórych badaczy źródłem satysfakcji i wewnętrznej radości.

Kolejny referat w tej części obrad – „*Prawda płci*” – *odczytywana czy tworzona?* – zaprezentował ks. prof. Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu dr hab. Maciej Olczyk. Prelegent stwierdził, że obecnie poważnym problemem społecznym jest teoria płci kulturowej. Jak dzisiaj rozumieć płęć? Czy jest płęć biologiczna? Jak zdefiniować płęć kulturową? Czy istnieją obiektywne wyznaczniki płci? Odpowiedzi na tak postawione pytania udzielane przez poststrukturalistów czy postmodernistów różnią się radykalnie od propozycji prezentowanych przez zwolenników realizmu teoriopoznawczego. Koryfeusze płci kulturowej są przekonani, że rozumienie kobiecości i męskości jest konstruowane przez kulturę i relacje społeczne, a nie przez naturę i biologię. Taką interpretację bytu ludzkiego można znaleźć m.in. w książce Judith Butler *Uwikłani w płęć*.

Ostatni referat w panelu głównym wygłosił ks. dr hab. Andrzej Pryba nt. *Poszukiwanie prawdy drogą do Boga na przykładzie życia Edyty Stein*. Prelegent podkreślił, że odkrywanie prawdy było pasją całego życia św. Teresy Benedykty od Krzyża, która została zamordowana przez Niemców w obozie zagłady Auschwitz-Birkenau. W jednym ze swoich dzieł napisała następujące słowa: „Kto szuka prawdy, szuka Boga, nawet jeśli o tym nie wie”. Dla Edyty Stein prawda stanowiła podstawę bycia człowiekiem, który zawsze powinien być rozumiany jako jedność ciała, duszy i ducha.

Po przerwie obiadowej rozpoczął się drugi panel, zatytułowany *Fundamenty*, któremu przewodniczył ks. prof. UAM dr hab. Maciej Olczyk. Referat otwierający tę część obrad wygłosił mgr Michał Zborowski z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II pt. „*Prawda Ewangelii*”, czyli czego broni św. Paweł w *Liście do Galatów* (Ga 2,1-14). Prelegent podkreślił, że pojęcia użyte na określenie prawdy w Nowym Testamencie nawiązują zarówno do starotestamentowego, jak i greckiego rozumienia prawdy. Apostoła Narodów bronił kategorii prawdy w kontekście rozważań dotyczących usprawiedliwienia i zbawienia przez wiarę. Dla św. Pawła prawda jest tożsama z Ewangelią i Jezusem Chrystusem. Poznanie prawdy powinno służyć m.in. budowaniu jedności w różnego rodzaju wspólnotach chrześcijańskich.

Drugi referat po przerwie obiadowej – *Chrystoformizacja – droga do prawdy i pełni człowieczeństwa* – zaprezentowała mgr Paula Rączka z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Chrystoformizacja to kształtowanie w człowieku obrazu Chrystusa. Tak rozumiana powinna stanowić najlepszą drogę do poznania prawdy i realizacji pełni człowieczeństwa. Narodziny Jezusa Chrystusa w Betlejem oznaczają śmierć starego Adama i nadejście nowego. Prelegentka przypominała opinię Karla Rahnera, który twierdził, że Wcielenie wpisuje się w proces ewolucji świata i przyspieszyło rozwój cywilizacji.

Ostatnim wystąpieniem w drugim panelu był referat nt. *Poszukiwanie prawdy w klimacie dialogu. Refleksja na kanwie intuicji papieża Franciszka*, który wygłosił Jerzy Kotkowski z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Prelegent poddał analizie przemówienia obecnego Biskupa

Rzymu skierowane do przedstawicieli środowisk uniwersyteckich. Zdaniem papieża Franciszka poznawanie prawdy powinno dokonywać się przede wszystkim w klimacie dialogu. Potrzeba pokory w odkrywaniu prawdy oraz siły słowa i argumentów. Studiowanie to dar i zobowiązanie – wykładowcom i studentom powinna zawsze towarzyszyć radość z poznawania prawdy.

Trzeci panel, zatytułowany *Interpretacja*, był prowadzony przez o. dr. hab. Piotra Piaseckiego z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Referat otwierający tę część obrad wygłosiła mgr Katarzyna Wasiutyńska z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II nt. „*Bóg zaś jest milczeniem, które przemawia*”. *Asceza i mistyka języka w poszukiwaniu prawdy*. W swej wypowiedzi podkreśliła, że język jest formą głębszego ujmowania zjawisk świata, w którym człowiek żyje. Zwróciła uwagę, że na temat specyfiki mówienia o Bogu wiele cennych treści zawiera m.in. Katechizm Kościoła Katolickiego.

Drugi referat – *Prawda, która uszczęśliwia – zarys poglądów na prawdę w pismach filozoficznych św. Augustyna* – zaprezentował ks. mgr Arkadiusz Ksycki z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Przypomnił w nim, że poszukiwanie prawdy zdominowało niezwykłą drogę życiową autora *Wyznań*. Duży wpływ na jego podejście do prawdy miały dzieła Cycerona oraz konfrontacja z myślą manichejczyków i sceptyków. Prawda w ujęciu św. Augustyna jest uniwersalna, transcendentna i normatywna.

Kolejnym wystąpieniem w tej części obrad był referat nt. *Wolność i prawda w encyklice Jana Pawła II „Veritatis splendor” i jej implikacje społeczne*, który wygłosił Hubert Pilarczyk z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Prelegent podkreślił, że ten ważny dokument Kościoła katolickiego z 1993 r. zawiera ważne przesłanie antropologiczne i moralne. Encyklika stanowi odpowiedź na kryzys prawdy i sumienia oraz wzywa do odnowy życia społecznego i politycznego.

Czwarty referat zaprezentował ks. dr Wojciech Kućko z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie nt. *Prawda moralna w kontekście włoskiej bioetyki personalistycznej*. Stwierdził, że w świecie współczesnym – zdominowanym przez postprawdę i myśl postmodernistyczną – płaszczyzną porozumienia między ludźmi różnych światopoglądów może być bioetyka personalistyczna, która stoi na straży godności człowieka i jego wolności. Jednym z ważnym przedstawicielami bioetyki personalistycznej jest włoski kardynał Elio Sgreccia. W ramach jego koncepcji bioetyki można wyróżnić trzy elementy: określenie danych eksperymentalnych, przyjęcie konkretnej wizji antropologicznej i wskazanie implikacji etycznych.

Kolejny referat w trzecim panelu – nt. *Prawda światłem życia według Edyty Stein* – wygłosiła mgr Magdalena Tafelska z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Prelegentka zauważyła, że prawda odgrywała centralną rolę w życiu osobistym oraz w badaniach filozoficznych św. Teresy Benedykty od Krzyża. Była ona przekonana, że prawda bije w duszy człowieka i świadczy o naszej niepowtarzalności. Prawdą najwyższą i ostateczną jest zaś sam Bóg.

Ostatnim referatem w tej części obrad było wystąpienie Michała Kędry z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu nt. „*Prawda, która szuka i wyzwala człowieka*”. *Teologia wyzwolenia w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*. Prelegent podkreślił, że teologia wyzwolenia nie dotyczy tylko Ameryki Łacińskiej. Hans Urs von Balthasar postulował nawet uniwersalną teologię wyzwolenia. Czy można mówić o polskiej teologii wyzwolenia? Ks. Blachnicki twierdził, że tak, ponieważ dzieje polskiego narodu są podobne do historii narodu wybranego opisanej w Księdze Wyjścia. Oczywiście nie wolno zapominać o tym, że rozumienie teologii wyzwolenia w ujęciu ks. Blachnickiego ma niewiele wspólnego z teologią wyzwolenia połączoną z marksizmem, która była promowana w Ameryce Łacińskiej.

Czwartemu panelowi, zatytułowanemu *Wyzwania*, przewodniczył dr Mikołaj Gębka z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Referat otwierający tę część obrad wygłosił ks. mgr Grzegorz Konieczny z tej samej uczelni nt. *Prawda o pracy: kara, konieczność czy droga uświęcenia?* Prelegent przywołał definicję pracy stworzoną przez Czesława Strzeszewskiego oraz ukazał promocję aktywnej postawy człowieka wobec świata w dokumentach Soboru Watykańskiego II.

Drugi referat zaprezentował Łukasz Glazer z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu nt. *Homo querens – poszukiwanie Prawdy wpisane w ludzką naturę na przykładzie życia i twórczości Romana Brandstaettera*. Podkreślił on, że pisarz – związany przez wiele lat z Poznaniem – szukał

prawdy już od najmłodszych lat. Szczególną rolę w jego poszukiwaniach religijnych odegrała Biblia, którą traktował jako swoją ojczyznę.

Kolejnym wystąpieniem w czwartym panelu był referat Joanny Staniś-Rzepki z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu nt. *Wychowanie do wartości w przedszkolu i szkole*. Prelegentka skoncentrowała swoją uwagę na wymiarze aksjologicznym procesu wychowania młodego pokolenia. Wychowanie do wartości odgrywa wielką rolę w modelach wychowawczych wypracowanych m.in. przez Edmunda Bojanowskiego, Jana Korczaka czy Urszulę Ledóchowską.

Czwarty referat – *Młody człowiek na manowcach prawdy. Skutki społeczne i duchowe uzależnień wśród młodzieży. Implikacje duszpasterskie* – wygłosił ks. mgr Adrian Szafranek z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Podkreślił, że w Polsce wielką plagą społeczną jest problem uzależnień od alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych. Badania socjologiczne pokazują, że młodzi ludzie praktykujący swoją wiarę religijną rzadziej sięgają po środki psychoaktywne niż ich rówieśnicy prezentujący światopogląd ateistyczny bądź agnostyczny.

Kolejnym wystąpieniem w tej części obrad był referat dr. Pawła Adama Makowskiego z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu nt. *Prawda jako cnota w dyplomacji*. Prelegent poddał analizie przemówienia papieża do korpusów dyplomatycznych w wielu krajach, w których prawda została ukazana jako podstawa wiarygodności, sprawiedliwości i przebaczenia między narodami.

Piąty referat wygłosił Sebastian Sobkowiak z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu nt. *Prawda w Internecie – czy katolickie portale internetowe manipulują informacjami?* Autor zauważył, że bardzo często także media katolickie podają w odmienny sposób te same wiadomości. Przykładem stroniczych komentarzy może być prezentacja w mediach katolickich ogólnoświatowej recepcji adhortacji apostołskiej *Amoris laetitia*.

Kolejnym wystąpieniem w czwartym panelu był referat mgr. Huberta Pilarczyka z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu nt. *Granice poszukiwania prawdy materialnej w polskim procesie karnym. Analiza wybranych zakazów dowodowych*. Prelegent stwierdził, że w procesie karnym prawda nie jest wartością absolutną. Dochodzenie do prawdy nie powinno naruszać m.in. tajemnicy spowiedzi czy tajemnicy dziennikarskiej.

Ostatni referat – nt. *Prawda w islamie* – zaprezentował mgr Bartłomiej Leśniak z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Zauważył, że dla muzułmanów Koran jest w 100% dziełem Boga, gdy chodzi o treść i formę. Tego rodzaju podejście utrudnia dzisiaj dialog między różnymi wyznaniami i rodzi wiele problemów wynikających z niewłaściwego rozumienia religii.

Podsumowania i zamknięcia konferencji dokonał ks. dr hab. Andrzej Pryba, który podziękował wszystkim prelegentom i uczestnikom sympozjum. Na zakończenie podkreślił fundamentalne znaczenie prawdy w życiu człowieka i konieczność naukowego namysłu nad drogami prowadzącymi do jej odkrycia.

Ks. Andrzej Kobyliński

UKSW w Warszawie

DOI: <http://doi.org/10.21852/sem.2018.3.16>

SPRAWOZDANIE Z XXXI SYMPOZJUM LITURGICZNEGO SAKRAMENT ŚWIĘCEŃ JAKO DAR I TAJEMNICA (Łądnad Wartą, 20 października 2017)

W dniu liturgicznego wspomnienia św. Jana Kantego prezbitera i profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego, 20 października 2017 roku, w Wyższym Seminarium Duchownym Towarzystwa Salezjańskiego w Łądnad Wartą, odbyło się XXXI Łądzkie Sympozjum Liturgiczne pod naukowym patronatem Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego. Tegoroczne spotkanie naukowe przebiegało pod hasłem *Sakrament święceń jako dar i tajemnica*. Sympozjum zgromadziło duchownych

i świeckich reprezentujących różne ośrodki naukowe oraz kleryków z sześciu seminariów duchownych (trzech diecezjalnych i trzech zakonnych). Wzięło w nim udział około 60 osób. Gościem honorowym tegorocznego sympozjum był ks. bp dr Adam Bałabuch – Przewodniczący Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów przy KEP. Otwarcia konferencji dokonał ks. dr hab. Mariusz Chamarczuk SDB, Rektor Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie nad Wartą, po którym ks. dr Radosław Błaszczuk SDB, organizator spotkania, przywitał wszystkich przybyłych gości, przedstawił sylwetki naukowe prelegentów oraz wprowadził uczestników w tematykę sympozjum.

W pierwszej sesji głos zabrali: ks. prof. zw. dr hab. Jerzy Stefański (UAM) na temat *Powstanie posoborowych tekstów święceń*; ks. prof. zw. dr hab. Helmut Sobeczko (UO) na temat *Zadania wynikające ze święceń – analiza porównawcza modlitw konsekuracyjnych* oraz ks. prof. zw. dr Zbigniew Formella SDB na temat *Psycho-społeczne ujęcie aktualnej problematyki w formacji do kapłaństwa: niektóre perspektywy przyszłościowe*.

Pierwszy prelegent z swoim wykładzie omówił dość szczegółowo i skrupulatnie historię powstawania posoborowych tekstów święceń. Pierwszym krokiem Kongregacji ds. Kultu Bożego po podpisaniu Konstytucji o liturgii *Sacrosanctum Concilium* było powołanie nowego organu pozakuralnego tak zwanego Consilium (nie mylić z concilium). Składał się on – jak informował prelegent – z około 40 grup, które miały za zadanie, zgodnie z reformą *Vaticanum Secundum*, opracować księgi w języku typicznym. Owocem pracy jednej z grup było powstanie obrzędów święceń z 1968 roku zatytułowanych *De ordinatione diaconi, presbiteri et episcopi*. W dalszej części mówca wskazał, że drugie wydanie tej księgi miało miejsce 22 lata później w roku 1990. Kolejnym krokiem było – co jest szczególnie interesujące dla uczestników sympozjum – wydanie polskiego tłumaczenia w roku 1999, które jest używane do dnia dzisiejszego. Prelegent zakończył wykład stwierdzeniem, że aktualna struktura obrzędowa liturgii święceń pod względem zawartości teologicznej jest klarowna, obrzędowość natomiast bardzo prosta i czytelna zarazem dla osób, które wprost się nie znają na kwestiach liturgicznych.

Drugi prelegent tej sesji w swoim wystąpieniu zaprezentował najistotniejsze elementy sakramentu święceń. Na początku swojego wystąpienia dokonał wyjaśnienia terminów związanych z omawianym tematem oraz ukazał kontekst hierarchicznej struktury Kościoła. Głównym rdzeniem wystąpienia było zaprezentowanie teologii poszczególnych trzech stopni święceń: episkopatu, prezbiteratu i diakonatu, na podstawie modlitw konsekuracyjnych. Pomocna okazała się analiza każdej z nich w celu zaprezentowania zadań wynikających z przyjęcia poszczególnych stopni święceń. Ks. Sobeczko przypomniał słuchaczom, że epikleza każdej modlitwy konsekuracyjnej jest prośbą zanoszoną przez biskupa udzielającego święceń do Boga Ojca o specjalne dary Ducha Świętego dla kandydata, który ich potrzebuje do realizacji nowych zadań w służbie Kościołowi powszechnemu. Diakon otrzymuje dar służby, prezbiter dar świętości, zaś biskup dar kierowania i rządzenia Kościołem. W końcowej części prelegent zauważył, że te wymienione łaski sakramentalne są ofiarowane beneficjentom święceń w celu zwiększenia owocności ich posługiwania. Obecny na sali przedstawicielom każdego ze stopni święceń ks. Sobeczko zadał pytanie: Jaka jest ich skuteczność? Zachęcił również do większego propagowania w duszpasterstwie zagadnień związanych z trzema stopniami święceń, które może przyczynić się do zwiększenia ilości powołań do stanu kapłańskiego.

Ostatni prelegent pierwszej sesji, ks. prof. zw. dr Zbigniew Formella SDB, podjął temat zadań psycho-społecznych ujęcia aktualnej problematyki w formacji do kapłaństwa oraz wskazań niektórych perspektyw dotyczących przyszłości. We wprowadzeniu do swojego wystąpienia wskazał, że punktem odniesienia będą teksty pochodzące z dwóch źródeł: psychologii humanistycznej i z nauczania Kościoła. Człowiek powołany do stanu kapłańskiego jest istotą osobową podlegającą wpływom genologicznym i społecznym. Odpowiedź na wezwanie *pójdź za mną* – jak zaznaczył ks. Formella – dokonuje się w sposób niepowtarzalny i jest świadomym wyrażeniem woli poznawania swojego temperamentu poprzez poddanie się procesowi formacyjnemu. Według prelegenta jego priorytetowym zadaniem jest rozeznanie. Aktualnie jest to jeden z poważniejszych tematów dotyczących formacji kapłańskiej, gdyż tu pojawia się najwięcej problemów. Ksiądz Profesor zakończył wykład stwierdzeniem, że generalnie nie tylko w sferze formacyjnej jesteśmy przyzwyczajeni do wzorców

czarnych i białych, a nie szarych. To, co jest najważniejsze, to życie, a nie wzorce. Musimy wzrastać w rozeznaniu. Logika oparta na wzorcach białych i czarnych – kontynuował ks. Profesor – może prowadzić do abstrakcji kazuistycznej. Rozeznanie powołania polega na poszukiwaniu i odkrywaniu woli Bożej w zakotwiczeniu w prawdzie zawartej w Ewangelii.

Po trzech wykładach pierwszej sesji wykładowej ks. bp dr Adam Bałabuch zapoznał uczestników z aktualnymi pracami Komisji Liturgicznej przy Episkopacie Polski. Obecnie jej priorytetowym zadaniem jest trwające już kilka lat tłumaczenie z języka łacińskiego zatwierdzonego przez Kongregację Dyscypliny i Sakramentów Świętych nowego wydania Mszału Rzymskiego. Obecnie prace są już zaawansowane, tłumaczone są aktualnie formularze wspólne Mszy świętej o męczennikach oraz formularze Mszy świętych wotywnych i w różnych potrzebach. Następnie zostanie przeprowadzony przegląd całości polegający na ujednoczeniu zwrotów i sformułowań. Za kilka lat Kościół w Polsce doczeka się nowego wydania. Ponadto, prelegent zapoznał słuchaczy z trzema dokumentami opracowywanymi przez wspomnianą już komisję: *Wskazaniami odnośnie do posługujących chorym i umierającym*, *Wskazaniami dotyczącymi muzyki kościelnej* oraz *Wskazaniami odnośnie do homilii*. Kolejnym wyzwaniem stojącym przed Komisją Liturgiczną jest przygotowanie i wydanie VI tomu Lekcjonarza.

Następnie był czas przewidziany na dyskusję. Stworzył on uczestnikom sympozjum okazję do poruszenia wielu kwestii związanych z rozumieniem i przeżywaniem trzech poszczególnych stopni sakramentu święceń.

Centralnym momentem sympozjum liturgicznego była uroczysta Eucharystia koncelebrowana pod przewodnictwem i z homilią ks. biskupa. Warto zauważyć w tym miejscu, że w liturgii uczestniczyli przedstawiciele wszystkich trzech stopni święceń. Wspólnej modlitwie towarzyszył śpiew chóru seminaryjnego pod dyrygencją dr Marty Benk.

W drugiej sesji, poobiedniej, głos zabrali: ks. dr hab. Erwin Mateja (prof. UO) na temat *Wprowadzanie posługi diakona stałego w Kościele katolickim*; ks. dr Mateusz Potoczny (UO) na temat *Parentetyczny charakter modlitwy święceń prezbiteratu w wybranych liturgiach orientu* i ks. dr Radosław Błaszczak SDB (WSD TS w Łądzie nad Wartą) na temat *Historyczne ujęcie udzielania święceń*.

Pierwszy prelegent sesji popołudniowej zaprezentował temat wprowadzania posługi diakona stałego w Kościele katolickim. Po 41 latach od przywrócenia przez papieża bł. Pawła VI diakonatu stałego w Kościele katolickim biskupi polscy dopiero w 2001 roku podpisali dokument o jego wprowadzaniu w naszej ojczyźnie. Pierwsze święcenia miały miejsce w 2008 roku w Toruniu. Obecność tego powołania w naszych diecezjach i parafiach jest motywacją, aby poznawać, czym był diakonat stały w kościele pierwotnym i jakie ma znaczenie w chwili obecnej. W dalszej części swojego wystąpienia prelegent omówił biblijne źródła ukazujące obraz tej posługi. Według św. Pawła diakon był istotną częścią rodzących się wówczas struktur Kościoła. Z tego powodu kandydat do przyjęcia święceń diakonatu musiał odznaczać się charakterystycznymi konkretnymi cechami. Rozwój posługi diaakońskiej w Kościele przypadał na kolejne wieki. W średniowieczu zaczął powoli zanikać, gdyż ograniczono zakres jego posługi – diakon mógł udzielać chrztu świętego tylko w nadzwyczajnych sytuacjach. Diakonatu udzielano tylko celibatariuszom. W konsekwencji w XII wieku zanikł diakonat stały. Sobór Trydencki miał za zadanie przywrócić tą formę święceń, ale wypowiedział się ostatecznie, że diakonat jest jedynie przejściowym pomostem dla kandydatów do święceń prezbiteratu. Prelegent w finalnej części swojego wystąpienia podzielił się ze słuchaczami informacją, że według globalnych statystyk liczba diakonów stałych w Kościele katolickim zwiększa się rocznie o 800-1400 mężczyzn. Niestety w tym kontekście trzeba ze smutkiem stwierdzić, że w Kościele w Polsce ciągle jeszcze brakuje zrozumienia idei wprowadzania tej posługi.

Kolejny prelegent sesji popołudniowej przedstawił zagadnienie obrzędów święceń (diakonatu, prezbiteratu i episkopatu) w liturgiach Kościołów syryjskich. Na samym początku zaznaczył, że liturgia Kościołów syryjskich, ogólnie rzecz ujmując, należy do grup najbardziej enigmatycznych. Wynika to z trzech faktorów: historycznego (kształtowała się poza imperium rzymskim, dzięki czemu wypracowała nieco odmienną strukturę celebracyjną), lingwistycznego (mało znany język syryjski stanowi naturalną barierę poznawczą) i kulturowego (geograficznie rzecz ujmując, Mezopotamia była zbliżona kulturowo do narodów semickich i pokrewnych – posiadało to znaczący wpływ na

kształtowanie się liturgii). W pierwszej kolejności prelegent dokonał wyjaśnienia terminów związanych z omawianym tematem. Następnie ukazał charakterystyczną dla liturgii syryjskiej odmienność teologiczną rozumienia święceń prezbiteratu. Dla przykładu w Kościele zachodnim istnieje przekonanie, że kapłaństwo, podobnie jak sakrament chrztu świętego, wyciska na przyjmującym niezatarte znamię, w Kościołach orientalnych natomiast kapłaństwo nie zmienia osoby na sposób ontologiczny – osoba opuszczająca stan kapłański automatycznie zostaje pozbawiona władzy kapłańskiej. W dalszej kolejności prelegent ukazał strukturę obrzędową święceń prezbiteratu. Wymienił pewne elementy święceń, które na przestrzeni wieków stały się wspólne dla wschodniej i zachodniej tradycji liturgicznej. Znaczą pomocą dla uczestników sympozjum była prezentacja filmu obrazującego przebieg udzielania święceń prezbiteratu. Projekcja ukazała między innymi moment, w którym biskup wlewał olej na kark diakona przyjmującego święcenia prezbiteratu. Prelegent wyjaśnił, że we wschodniej liturgii bardziej czytelny niż w Kościele zachodnim jest sam moment namaszczenia: suponuje wagę i znaczenie tego najważniejszego duchowego namaszczenia. W dalszej kolejności omówił paronezę modlitwy konsekracyjnej. Analiza liturgii święceń Kościołów wschodnich pozwoliła uczestnikom sympozjum głębiej zrozumieć teologię święceń. Sakrament święceń w liturgii Kościoła syryjskiego – jak zaznaczył prelegent pod koniec swojej wypowiedzi – jest najważniejszym darem obok Eucharystii, który ofiarował nam Jezus Chrystus. Bez niego dostęp do innych sakramentów pozostawałby niestety zamknięty.

Ostatni prelegent drugiej sesji, ks. dr Radosław Błaszczyk SDB, omówił historię udzielania trzech poszczególnych stopni sakramentu święceń: diakonatu, prezbiteratu i episkopatu od czasów apostołskich, przez okres karoliński i Sobór Trydencki, aż do reformy Soboru Watykańskiego II. Na początku swojego wystąpienia wymienił wydarzenia z Nowego Testamentu, które przez egzegetów są utożsamiane z ustanowieniem sakramentu święceń. Należą do nich między innymi: powołanie uczniów, wybór dwunastu, rozesłanie siedemdziesięciu dwóch, ustanowienie Eucharystii i przekazanie władzy jej sprawowania. Uczestnicy sympozjum zostali zapoznani ze szczegółowym opisem sposobów przebiegu ordynacji poszczególnych stopni święceń w poszczególnych okresach historycznych. Przy omawianiu każdej epoki prelegent wskazał na źródła, z których pochodzą omawiane przez niego informacje. Ks. Błaszczyk, posiłkując się dostępną literaturą, wskazał w swoim wystąpieniu pewne uwarunkowania kulturowe, pragmatyczne, które na przestrzeni wieków zdecydowały o zmianie struktury obrzędów sakramentu święceń. Patrząc na te zmiany po dwudziestu wiekach – jak wskazał prelegent – można określić je mianem ewolucji obrzędowej. Liturgia ewoluowała na przestrzeni wieków i będzie się zmieniać w dalszym ciągu, gdyż tego procesu się nie da zatrzymać, gdyż „Liturgia semper reformanda est”. Dzieje się tak też dlatego, że Ecclesia, której liturgia jest źródłem, szczytem i sercem nadającym tętno życia i dynamizm, *semper reformanda est*. Ks. Błaszczyk ukazał słuchaczom, że – mimo zmiany form i rytów – ustanowiony 2000 lat temu przez Chrystusa sakrament święceń, który jest darem i tajemnicą, jest dzisiaj udzielany w tym samym celu: aby dzięki działaniu tej samej łaski Bożej wierni dzięki sakramentom świętym mogli nieustannie w swoim życiu wzrastać w wierze, nadziei i miłości i dojść do uczestnictwa w liturgii zbawionych w Królestwie Niebieskim.

Podsumowania obrad dokonał organizator Łądzkiego Sympozjum Liturgicznego, ks. Radosław Błaszczyk SDB. Podziękował wszystkim prelegentom za przybliżenie słuchaczom zaproponowanego na tegoroczne sympozjum tematu. Słowa uznania wyraził wszystkim przybyłym oraz gospodarzom, którzy włożyli wiele wysiłku w przygotowanie tego przedsięwzięcia. Zapowiedział również przyszłoroczne spotkanie naukowe, które odbędzie się 19 października 2018 roku. Jego tematem będzie sakrament małżeństwa. Na koniec ks. bp dr Adam Bałabuch wszystkim obecnym udzielił Bożego błogosławieństwa.

Ks. dr Radosław Błaszczyk SDB
WSD TS, Łąd nad Wartą

DOI: <http://doi.org/10.21852/sem.2018.3.17>

MIĘDZY EKSKLUZJĄ A INKLUZJĄ W EDUKACJI RELIGIJNEJ
RELIGIA JAKO DYLEMAT EDUKACJI – TEORIA I PRAKTYKA
(Wrocław, 8-9 grudnia 2017)

W dniach 8-9 grudnia 2017 roku we Wrocławiu miała miejsce II Ogólnopolska Konferencja Naukowa zatytułowana *Między ekskluzją a inkluzją w edukacji religijnej. Religia jako dylemat edukacji – teoria i praktyka*. Konferencję tę zorganizowali pracownicy naukowcy Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Oddziału Wrocławskiego Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, natomiast współorganizowali ją Ewangelikalna Wyższa Szkoła Teologiczna we Wrocławiu, Stowarzyszenie Żydowskie CUKUNFT oraz Stowarzyszenie Edukacji Krytycznej. Patronat nad tym naukowym przedsięwzięciem objął Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, a patronat honorowy JM Rektor Uniwersytetu Wrocławskiego prof. zw. dr hab. Adam Jezierski oraz Marszałek Województwa Dolnośląskiego Cezary Przybylski. Konferencja odbyła się w EWST Centrum Edukacyjnym przy ulicy św. Jadwigi 12 we Wrocławiu. Organizatorzy od początku wskazali, iż głównym celem konferencji jest prezentacja teoretycznej refleksji i praktycznych doświadczeń w zakresie religii jako dylematu w edukacji. Przewodniczący konferencji prof. UW r dr hab. Wiktor Żłobicki zaprosił do dyskusji badaczy zajmujących się problematyką religijną w edukacji w różnych dyscyplinach naukowych, m.in. religioznawstwie, teologii, pedagogice, psychologii, socjologii, antropologii kultury czy naukach politycznych lub literaturoznawstwie.

Konferencja rozpoczęła się od przemówień organizatorów oraz zaproszonych gości m.in. JM Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego prof. zw. dr hab. Adama Jezierskiego. Podczas konferencji odbyły się trzy sesje plenarne i obrady w dwóch sekcjach tematycznych. W pierwszej sesji plenarnej głos zabrał prof. zw. dr hab. Tomasz Szkudlarek (Uniwersytet Gdański), który przedstawił swoją refleksję na temat *Religia, retoryka i polityczna ontologia: mistyczny ślad w dyskursie pedagogicznym*. W następnym referacie prof. zw. dr hab. Zbyszko Melosik (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) ukazał konteksty socjopedagogiczne, dzięki którym analizował wartości w kulturze fragmentaryzacji i rozprożeń. Kolejny prelegent, prof. zw. dr hab. Mirosław Patalon (Akademia Pomorska w Słupsku), zastanawiał się w swoim przemówieniu nad integracją i inkluzją mniejszości religijnych w dobie kryzysu migracyjnego. Temat ten wybrzmiał szczególnie w dyskusji, ponieważ stał się dobrym początkiem do wymiany myśli pomiędzy uczestnikami należącymi do religii judaistycznej, jak też religii chrześcijańskich: protestanckiej, prawosławnej czy katolickiej. Prof. zw. dr hab. Jarosław Michalski (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie) wygłosił swoje przemyślenia na temat *Doświadczenie przeżyte czy rytualne wdrożenie. Propozycja edukacji religijnej w epoce ponowoczesnej*. W wystąpieniu tym przedstawił wiele istotnych propozycji edukacyjnych we współczesnej rzeczywistości wychowawczej. Warto wspomnieć, że referaty te stały się tematem do dyskusji i poszukiwań odpowiedzi na pytania, jakie zgłosili uczestnicy sesji.

Następnie uczestnicy obradowali w dwóch sekcjach tematycznych, w których zostało wygłoszonych po 5 referatów wskazujących na szerokie spektrum zainteresowań i dziedzin. Warto w tym miejscu przywołać krótko te wypowiedzi, aby ukazać cenny wkład prelegentów w rozwój myśli edukacji religijnej podczas konferencji. W pierwszym referacie prelegent dr hab. prof. UW r Maciej Manikowski (Uniwersytet Wrocławski) odniósł się do sekularyzacji w nowych drogach religii, przedstawiając jednocześnie ich perspektywę teoretyczną i praktyczną. Kolejny wykład – dr hab. Rafała Włodarczyka (Uniwersytet Wrocławski) – dotyczył Ericha Fromma i jego studiów z socjologii religii, które w konsekwencji prowadziły do teorii krytyki ideologii. Dobrze wybrzmiały referaty mające u swojego źródła myśli poszczególnych naukowców, np. edukacja religijna w perspektywie teorii morfogenezy Margaret S. Archer (dr hab. Jarosław Horowski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika), inkluzywistyczna reinterpretacja pojęcia wiary u Paula Tillicha (dr hab. prof. EWST Piotr Lorek, Ewangelikalna Wyższa Szkoła Teologiczna we Wrocławiu) oraz krytyczna pedagogika religii Józefa Tischnera (dr Szymon Dąbrowski, Akademia Pomorska w Słupsku). W sekcji drugiej natomiast zastanawiano się nad biblijnym obrazem tworzenia wspólnoty (dr hab. prof. PWT Jan Klinkowski, Papieski Wydział Teologiczny), miłości jako samourzeczywistnienie osoby w ujęciu Roberta

Spaemanna (ks. dr Józef Kożuchowski, Wyższe Seminarium Duchowne w Elblągu), a także nad ideałami życia codziennego w ich relacji do życia i religii w myśli Williama Jamesa (dr Iwona Paszenda, Uniwersytet Wrocławski). W debacie tej sekcji podjęto też problem nauczania religijnego w polskiej szkole publicznej, wskazując na model inkluzyjny czy ekskluzyjny (dr Michał Zawisłak, Katolicki Uniwersytet Lubelski) oraz interesujący i aktualny temat dotyczący filozoficznego i pedagogicznego znaczenia memów religijnych (dr Juliusz Iwanicki, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza). Ostatnim ważnym głosem w tej części obrad był wykład na temat *Edukacja religijna szansą pomocy w rozwoju psychologicznym*.

Kolejnym punktem pierwszego dnia obrad była druga sesja plenarna, w której prof. zw. dr hab. Adam Chmielewski (Uniwersytet Wrocławski) przedstawił w swoim referacie aspekt fundamentalizmu, fallibilizmu i możliwości ustanawiania granic tolerancji w społeczeństwie. Prof. zw. dr hab. Bogusław Górka (Uniwersytet Gdański) przedstawił natomiast tematykę ekskluzyjności i inkluzji w aspekcie eklezjologicznym, wskazując na to, iż poza Kościołem nie ma zbawienia. O koncepcji *imago Dei* jako symbolu inkluzji religijnej mówił dr hab. prof. EWST Wojciech Szczerba z Ewangelikalnej Wyższej Szkoły Teologicznej we Wrocławiu. Kolejny prelegent, dr hab. prof. UKSW Dariusz Stępkowski (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie), zaprezentował argumentację pedagogiczną w odpowiedzi na pytanie, czy edukacja religijna jest w publicznym interesie? W debacie pojawił się też głos dotyczący kościoła protestanckiego i konwersji tradycyjnych kościołów protestanckich w Polsce, który przedstawiła dr hab. Joanna Szczepankiewicz-Battek (Wyższa Szkoła Bankowa).

Kolejny dzień obrad rozpoczął się od refleksji w sekcjach tematycznych, w których poruszano wiele zagadnień związanych nie tylko z Polską. Ks. prof. dr Mirosław Stanisław Wierzbicki (Papieski Uniwersytet Salezjański w Rzymie) w swoim referacie mówił o relacji między ekskluzyją a inkluzją na przykładzie szkolnictwa katolickiego we Włoszech, które, ze względu na przybycie wielu uchodźców i emigrantów w ostatnich latach, coraz bardziej zwraca uwagę głównie na inkluzję. Kolejne wystąpienie, dr Kamili Kamińskiej (Uniwersytet Wrocławski), ukazywało trzy postacie: świętą Teklę, Edytę Stein, Dietricha Bonhoeffera oraz ich działania jako przyczynek do edukacji religijnej. Natomiast inkluzyjną edukacją religijną na przykładzie systemu szkolnictwa w Niemczech zajęła się dr Agnieszka Zduniak (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), przedstawiając bardzo interesujące rozwiązania zachodnich sąsiadów Polski w kwestii wychowania w kraju, w którym znajdują się dwie religie wiodące, tj. protestantyzm i katolicyzm. Następnym było wystąpienie mgr Aleksandry Wilczury – reprezentującej Stowarzyszenie Żydowskie CUKUNFT – w którym prelegentka przedstawiła edukację religijną w procesie konwersji na judaizm w Polsce po 1989 roku. W referacie ukazała też proces formacyjny dzieci żydowskich i środki dydaktyczne w kształceniu religijnym. Natomiast na temat krzyża i anarchii mówiła dr Monika Humeniuk (Uniwersytet Wrocławski). Analizowała myśli Jacquesa Ellula oraz Johna D. Caputo, podkreślając głównie pozytywne aspekty pedagogiczne w naukach teologicznych. W sekcji drugiej dyskutowano na temat podręczników do nauki islamu (MZR), przedstawiając jednocześnie aspekt historyczny odnoszący się zarówno do Polski, jak i świata muzułmańskiego (dr hab. Agata S. Nalborczyk Uniwersytet Warszawski). O odmienności religijnej i tolerancji wobec innych wyznań oraz ateizmu w podręcznikach do religii Kościoła katolickiego mówił dr Sylwester Zielka (Uniwersytet Gdański), natomiast dr hab. Ewa Zalewska oraz mgr Janetta Charuta-Kojkoł (Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni) przedstawiały istotny temat w naukach religijnych, jakim jest dialog. Z tego referatu szczególnie wybrzmiało, iż dialog jest podstawowym wymiarem relacji w sferze sacrum i profanum. Anna Wierzbicka i jej prace stały się inspiracją dla dra Łukasza Nyslera (Ewangelikalna Wyższa Szkoła Teologiczna we Wrocławiu), który postulował, aby zastanawiać się na „językiem minimalnym w edukacji religijnej”. Natomiast dr Aneta Rayzacher-Majewska z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie przedstawiła problematykę nauczania religii katolickiej we współczesnym społeczeństwie postsekularnym. W sekcji drugiej znalazło się również miejsce dla refleksji na temat diaspory prawosławnej, którą przedstawiła mgr Anna Sanecka, zwracając głównie uwagę na praktyczne problemy związane z socjalizacją, edukacją religijną oraz nauczaniem religii.

Ostatnim etapem wrocławskiej konferencji była trzecia sesja plenarna, w której w zabrało głos czterech prelegentów. Prof. zw. dr hab. Piotr Moskal (Katolicki Uniwersytet Lubelski) przedstawił

ciągle ważny problem edukacji religijnej w społeczeństwie pluralistycznym. Duchowością jako problemem pedagogicznym zajął się prof. zw. dr hab. Zbigniew Marek (Akademia Ignatianum w Krakowie), ukazując religię chrześcijańską jako ważny bodziec w kształtowaniu dojrzałego człowieka. Natomiast dr hab. prof. DSW Jerzy Kochanowicz (Dolnośląska Szkoła Wyższa) w swoim referacie wskazał na inkluzję osób z niepełnosprawnością we wspólnotach kościelnych. W swojej refleksji podał interesujące przykłady z codziennego życia oraz z Pisma Świętego, wskazując na niektóre bariery historyczno-teologiczne w tej kwestii. Konferencję zakończył wykład dr. hab. prof. UW r Wiktora Żłobickiego (Uniwersytet Wrocławski), który również odniósł się do tematu duchowości widzianej jako ingredient edukacji holistycznej.

Podczas konferencji przedstawiono dylematy związane z edukacją religijną i poszukiwano dobrych praktyk w wychowaniu. Zróżnicowane grono uczestników pozwoliło na ukazanie inspirowanych motywacji do dalszych poszukiwań i badań nad tą ważną tematyką. W przedstawionych referatach i prowadzonych dyskusjach można było zauważyć, iż aspekt ekskluzji i inkluzji we współczesnym świecie przemian społeczno-politycznych jest jak najbardziej aktualny. W tym sensie postrzega się edukację religijną jako możliwość uczenia nowych pokoleń dzieci i młodzieży rozumienia innych osób i przełamywania utartych stereotypów związanych z religijnością w Polsce i na świecie.

Ks. Mirosław Stanisław Wierzbicki SDB
Università Pontificia Salesiana, Roma
DOI: <http://doi.org/10.21852/sem.2018.3.18>

SPRAWOZDANIE Z MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ *HISTORICAL, LEGAL, POLITICAL AND ETHICAL ASPECTS OF CONTEMPORARY MILITARY AND NON-MILITARY CONFLICTS*

(Warszawa, 12-13 marca 2018)

12-13 marca 2018 r. na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie miała miejsce międzynarodowa konferencja naukowa pt. *Historyczne, prawne, polityczne i etyczne aspekty współczesnych konfliktów militarnych i niemilitarnych*. Symposium zostało zorganizowane przez Wydział Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Departament Języka Angielskiego i Filozofii Akademii Wojskowej Stanów Zjednoczonych w West Point oraz Międzynarodowe Centrum Dialogu Międzykulturowego i Międzyreligijnego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Otwarcia konferencji dokonał ks. prof. dr hab. Jan Krokos, prodziekan ds. działalności naukowej i finansów Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW w Warszawie, oraz prof. dr David Barnes, wicedyrektor Departamentu Języka Angielskiego i Filozofii Akademii Wojskowej Stanów Zjednoczonych w West Point.

Główną prelegentką pierwszego dnia konferencji była prof. dr Helen Frowe ze Stockholm University. Jest ona dyrektorką Sztokholmskiego Centrum Etyki Wojny i Pokoju (*Stockholm Centre for the Ethics of War and Peace*) oraz autorką szeroko komentowanej książki pt. *The Ethics of War and Peace: An Introduction*, która ukazała się w 2011 r. Prof. Frowe wygłosiła wykład programowy pt. *Ochrona własności kulturowej*. Jednym z ważnych zagadnień, podejmowanych w etyce wojny i pokoju, jest ocena moralna działań dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego ludów i narodów w trakcie różnego rodzaju konfliktów zbrojnych. W czasie wojny giną nie tylko żołnierze i ludność cywilna. Płoną także muzea, galerie malarstwa i biblioteki, zniszczeniu ulegają bezcenne dzieła sztuki. Czy wolno narażać życie ludzkie w celu ochrony dziedzictwa kulturowego ludzkości? Czy wolno wysłać żołnierzy na niebezpieczne misje, które mają uratować przed zniszczeniem dzieła sztuki? Etyka wojny i pokoju zajmuje się m.in. wypracowaniem odpowiedzi na tego rodzaju dylematy moralne.

Obrady każdego dnia symposium zostały podzielone na trzy sesje. Referatem otwierającym sesję I było wystąpienie prof. dr. Miloša Veca z Universität Wien pt. *Wojna bez ograniczeń? Rozwa-*

żania o *technologiach wojennych przed I wojną światową*. Prelegent z Wiednia stwierdził, że istnieją pewne rodzaje broni, które powszechnie uznaje się za „wewnętrznie złe”. Jeśli nawet podejmowane działania militarne są traktowane jako wojna sprawiedliwa, to nie oznacza, że mogą być w nich użyte wszystkie rodzaje broni. Istnieją określone formy uzbrojenia i prowadzenia wojny, które są zakazane z racji moralnych, prawnych i religijnych. Dzięki takim ograniczeniom można mówić o „humanizacji” działań wojennych i promocji postaw pacyfistycznych.

Kolejny referat w tej części obrad pt. *Przyszłość przeszłości. Podejście genealogiczne do nowożytnego usprawiedliwienia przemocy międzynarodowej* zaprezentował dr Hendrik Simon z Johann Wolfgang Goethe-Universität we Frankfurcie nad Menem. Podkreślił on, że usprawiedliwienie siły militarnej jest związane z rozwojem wspólnych standardów w relacjach między państwami. Inspirujące uwagi na temat rozwoju normatywnego w odniesieniu do międzynarodowego usprawiedliwienia przemocy można znaleźć w pismach Jürgena Habermasa czy Michaela Foucaulta. Z jednej strony, współczesne formy usprawiedliwienia stosowania siły militarnej zachowują ciągłość z teoriami wypracowanymi w przeszłości, z drugiej – można mówić o pewnych zmianach, gdy chodzi o rodzaj argumentacji uzasadniającej możliwość przemocy kolektywnej.

Trzecim wystąpieniem w sesji I był referat dr. Stipa Buzara z Libertas International University w Zagrzebiu pt. *Zasady wojny sprawiedliwej a interes narodowy*, który stwierdził, że zasady wojny sprawiedliwej powinny być zintegrowane z narodowymi strategiami militarnymi. Dopóki zasady wojny sprawiedliwej nie są traktowane jako reguły i zasady o charakterze strategicznym, dopóty państwa nie są w stanie osiągnąć swoich długoterminowych narodowych interesów. Długoterminowy interes narodowy poszczególnych państw jest definiowany w kategoriach trwałego pokoju i braku bezpośredniego zagrożenia dla bezpieczeństwa obywateli i struktur państwowych. Zastosowanie reguł wojny sprawiedliwej nie oznacza oczywiście, że okażą się one wystarczające do realizacji owych narodowych celów, ale prelegent wskazał, że stanowią konieczny warunek do ich osiągnięcia.

Ostatnim referatem w sesji I było wystąpienie dr. Adama Cebuli z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie pt. *Prowadzenie wojny sprawiedliwej wśród nierozsądnych sporów. I wojna światowa i upadek środkowoeuropejskiego systemu potrójnego panowania imperialnego*. Prelegent podkreślił, że barbarzyństwo I wojny światowej wstrząsnęło podstawami XIX-wiecznego porządku światowego i wpłynęło na sposób interpretacji wielu kwestii moralnych i politycznych. Bardzo ciekawym fragmentem wystąpienia dr. Cebuli była analiza udziału polskich jednostek zbrojnych w armii monarchii austro-węgierskiej w kategoriach wojny sprawiedliwej.

Referatem otwierającym sesję II było wystąpienie dr. Füsuny Özerdem i mgr Damli Yildiz z Sitki Kocman University w Muğli pt. *Siostry bliźniaczki walczą o przetrwanie. Groźby konfliktu i pokój*. Mówczynie z Turcji stwierdziły, że pokój i demokracja są dwiema stronami tej samej monety. Pokój umacnia demokrację, demokracja umacnia pokój. Na straży pokoju stoją przede wszystkim państwa demokracji liberalnej, w których są przestrzegane podstawowe prawa człowieka. W społeczeństwach demokratycznych dominuje humanistyczna wizja człowieka, która podkreśla godność bytu ludzkiego i dąży do zapewnienia sprawiedliwości i pokoju w wymiarze międzynarodowym.

Kolejny referat w tej części obrad pt. *Mając nadzieję na pokój* zaprezentowała dr. Lee-Ann Chae z University of Pennsylvania. Podkreśliła ona, że próba zakończenia wojny to nie to samo, co nadzieja na koniec wojny. Mając nadzieję na pokój, nie tylko kształtujemy zakres naszych działań moralnych, ale także nadajemy naszym czynom nowe znaczenie. Działając zgodnie z naszą nadzieją, sięgamy ku możliwej przyszłości i kierujemy wartość tej możliwej przyszłości w stronę tego, co czynimy teraz. Ponieważ nasze nadzieje na pokój dają nam szansę wartościowego życia w świecie pełnym wojen i konfliktów zbrojnych, warto odwrócić część naszej filozoficznej uwagi od lęków przed wojną i skierować je ku nadziei na pokój.

Trzecim wystąpieniem w sesji II był referat dr. hab. Pawła Bielawskiego z Uniwersytetu Jagiellońskiego pt. *Schmittowska perspektywa konceptualizacji wojny w myśli Alaina de Benoista*. Prelegent z Krakowa zauważył, że Alain de Benoist jest jednym z najważniejszych przedstawicieli Nowej Prawicy, która prezentuje podejście bardzo krytyczne do globalizmu i liberalizmu. Benoist twierdzi, że amerykańska wojna z terroryzmem jest sprzeczna z podstawowymi założeniami teorii politycznej

Carla Schmitta. Dlaczego? Ponieważ amerykańska polityka zagraniczna dąży do utrzymania globalnej hegemonii Stanów Zjednoczonych, natomiast Schmitt postulował rozwój świata w kierunku wielobiegunowości – nie jedno supermocarstwo powinno sprawować kontrolę nad światem, ale wiele różnych silnych organizmów państwowych.

Ostatnim referatem w sesji II było wystąpienie ks. dr. hab. Andrzeja Kobylińskiego z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie pt. *Pamięć sprawiedliwa i niesprawiedliwa? Moralny obowiązek wspominania wszystkich ofiar wojen i reżimów totalitarnych*. Prelegent zwrócił uwagę na nierówność pamięci o zbrodniach dokonanych przez narodowy socjalizm i komunizm, która sprawia, że kilkadziesiąt milionów ofiar tego drugiego systemu totalitarnego wciąż nie znajduje należnego miejsca w świadomości zbiorowej ludzkości. Bezimiennie ofiary rosyjskich gułagów i chińskich laogai nie mają swoich muzeów, pomników czy innych miejsc pamięci. W świecie, w którym żyjemy, nie tylko wojny mogą być sprawiedliwe lub niesprawiedliwe, ale także pamięć o ich ofiarach może być sprawiedliwa bądź niesprawiedliwa.

Sesja III rozpoczęła się od wystąpienia dr. Uwe Steinhoffa z University of Hong Kong pt. *Zwykła moralność, prawo i wojna: o błędach „rewizjonizmu”*. Gość ze Specjalnego Regionu Administracyjnego Hongkong w Chińskiej Republice Ludowej poddał analizie różnego rodzaju teorie rewizjonistyczne, które usprawiedliwiają użycie przemocy w dążeniu do zmiany lub obalenia istniejącego stanu rzeczy, obowiązujących umów i traktatów międzynarodowych.

Kolejny referat w tej części obrad pt. *Problem teorii wojny sprawiedliwej w definiowaniu terroryzmu* zaprezentowała dr Lu-Vada Dunford z University of Toronto. W swym wystąpieniu podkreśliła, że obecnie trudno wskazać jedną spójną definicję terroryzmu. Co więcej, władze niektórych krajów w bardzo arbitralny sposób odróżniają przemoc stosowaną przez rządowe jednostki militarne od zamachów terrorystycznych, których dokonują przedstawiciele różnego rodzaju ugrupowań funkcjonujących bez legitymizacji władzy państwowej. W związku z tym, że na poziomie prawa międzynarodowego nie ma zgody na powszechnie akceptowaną definicję terroryzmu, trudno stosować do analizy tego fenomenu kategorie poznawcze teorii wojny sprawiedliwej.

Ostatnim referatem w sesji III było wystąpienie dr. Petara Popovića z University of Zagreb pt. *H.J. Morgenthau i przyczyny nieograniczonych konfliktów zbrojnych w XX wieku*. Prelegent przedstawił w swoim wystąpieniu główne zasady realizmu politycznego w stosunkach międzynarodowych Hansa Joachima Morgenthaua (1904-1980), amerykańskiego prawnika i badacza relacji między państwami, który akcentował potrzebę maksymalnie chłodnego i pozbawionego emocji patrzenia na politykę międzynarodową. Morgenthau postulował oddzielanie moralności zwykłego człowieka od moralności męża stanu. Uważał, że polityka i społeczeństwo rządzą się obiektywnymi prawami, które są niezależne od woli człowieka, choć zakorzenione są w jego naturze. Pojęciem scalającym politykę jest interes narodowy definiowany w kategoriach siły.

Głównym mówcą drugiego dnia konferencji był prof. dr Brian Orend z University of Waterloo w kanadyjskim stanie Ontario. Prelegent pełni w tej uczelni funkcję dyrektora Studiów Międzynarodowych. W 2006 r. ukazała się jego szeroko komentowana książka pt. *The Morality of War*. Gość z Kanady wygłosił referat pt. *Sprawiedliwość po wojnie: prawa, teorie i niepowodzenia*. Na początku swojego wystąpienia zaprezentował trzy najważniejsze kategorie dotyczące moralnej oceny konfliktów zbrojnych: *ius ad bellum*, *ius in bello* oraz *ius post bellum*. Dokładniejszej analizie została poddana ostatnia z kategorii, *ius post bellum*, aby ukazać wiele różnych problemów związanych z przywracaniem sprawiedliwości po zakończeniu działań wojennych. Niestety, bardzo często ład powojenny w wymiarze politycznym, społecznym i gospodarczym jest daleki od celów, jakie zostały określone na etapie legitymizacji użycia siły. Pozytywnym przykładem realizacji *ius post bellum* było stworzenie po zakończeniu II wojny światowej w Japonii oraz w Republice Federalnej Niemiec społeczeństwa demokratycznego i gospodarki rynkowej.

Referatem otwierającym sesję IV było wystąpienie dr. Murata Necipa Armana i dr. Ali Bilgenoğlu z Adnan Menderes University w Aydin pt. *Pozytywny pokój na zachodnich Bałkanach: przejście od negatywnego pokoju do pozytywnego*. Goście z Turcji poddali analizie działania podjęte przez kraje członkowskie Unii Europejskiej i NATO na terenie państw, które powstały po rozpadzie Jugosławii. Ostatecznie na zachodnich Bałkanach udało się osiągnąć pokój pozytywny rozumiany

jako stworzenie struktur i instytucji, które zapewniają ludom i narodom zachowanie bezpieczeństwa i przyjaznych relacji.

Kolejny referat w tej części obrad pt. *Łupy wojenne w europejskiej tradycji prawnej* zaprezentował dr Jan Rudnicki z Uniwersytetu Warszawskiego. Prelegent stwierdził, że współczesne prawo, tak międzynarodowe jak i krajowe, generalnie zakazuje bezpośredniego zabierania zdobyczy wojennych z terytorium przeciwnika. Ta zasada jest względnie nowa i została przyjęta przez wspólnotę międzynarodową po traumie dwóch wojen światowych.

Trzecim referatem w sesji IV było wystąpienie dr Magdaleny Baran, koordynatorki projektu Instytutu Obywatelskiego w Warszawie, publicystki „Kultury Liberalnej”, pt. *Ius post bellum jako warunek „lepszego stanu pokoju”*. W swoim wystąpieniu podkreśliła, że obecnie mamy do czynienia z nowymi rodzajami działań zbrojnych, w których najczęściej nie chodzi o klasyczny konflikt między konkretnymi armiami. W epoce wojen informacyjnych i konfliktów hybrydowych trzeba na nowo przemyśleć teorię wojny sprawiedliwej, jeśli chcemy ją wykorzystywać do analizy współczesnych form stosowania przemocy.

Ostatnim referatem w sesji IV było wystąpienie dr. Vakura Sumera z Hoca Ahmet Yesevi Turkish-Kazakh University w Turkistanie pt. *Pomoc administracji Donalda Trumpa dla Powszechnych Jednostek Ochrony w Syrii a teoria wojny sprawiedliwej: sprzeczność pojęciowa?* Prelegent z Kazachstanu ukazał dylematy polityczne i moralne dotyczące walki z tzw. Państwem Islamskim. Żeby pokonać jednostki zbrojne tego państwa stacjonujące na ziemi syryjskiej, władze w Waszyngtonie podjęły decyzję o przekazaniu broni Powszechnym Jednostkom Ochrony w Syrii, do których najczęściej należą Kurdowie, domagający się powołania niepodległego państwa dla swojego narodu. Dr Sumer stwierdził, że uzbrojenie przez USA kurdyjskich jednostek w Syrii poważnie naruszyło interesy Turcji, która, z jednej strony, jest głównym sojusznikiem Stanów Zjednoczonych i NATO na Bliskim Wschodzie, z drugiej – nie zgadza się na powstanie państwa kurdyjskiego.

Referatem otwierającym sesję V było wystąpienie mgr. Piotra Sieniawskiego z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie pt. *Wojna secesjonistyczna jako forma wojny sprawiedliwej: zagraniczna interwencja wojskowa w walce secesjonistycznej*. Głównym celem wystąpienia była analiza interwencji militarnej ze strony obcego państwa w secesjonistycznym konflikcie zbrojnym, który ma swoją legitymizację w kryterium *ius ad bellum* w ramach teorii wojny sprawiedliwej.

Drugi referat w tej części obrad pt. *Od bitwy o Chemin des Dames do dróg Bagdadu: Dlaczego nie żąda się od żołnierzy, aby wykonywali rozkazy samobójcze?* zaprezentował dr Jean-François Caron z Nazarbajew University w Astanie. Prelegent z Kazachstanu wykazał w swojej prezentacji, że żołnierze nie muszą wykonywać rozkazów, które można nazwać samobójczymi. Taki wniosek wynika z powinności zawodowych żołnierzy oraz z żołnierskiej troski o zachowanie własnego zdrowia i życia.

Referatem otwierającym sesję VI było wystąpienie dr Sary Van Goozen z University of York pt. *Znaczenie zgody bojowników na udział w działaniach wojennych*. Prelegentka wyjaśniła w nim rolę dobrowolnego udziału żołnierzy w służbie wojskowej w kontekście zagrożeń, jakich można oczekiwać, biorąc udział w wojnie. W niektórych przypadkach zasada zgody świadomej na udział w działaniach zbrojnych może zostać uznana za unieważnioną przez określone praktyki rekrutacyjne, np. przez obowiązkową służbę wojskową młodych ludzi, która występuje w wielu krajach świata.

Drugi referat w ostatniej sesji konferencji wygłosiła dr Anat Shapira z Tel-Aviv University pt. *O nowych kodeksach postępowania dotyczących konkretnych rodzajów konfliktów i technologii wojskowych*. Stwierdziła, że w ostatnich dziesięcioleciach rozwój technologiczny i polityczny doprowadził do dominacji nowych typów wojen i uzbrojenia. Wielu naukowców uważa, że nowe rodzaje broni i konfliktów zbrojnych wymagają poważnej zmiany w naszym postrzeganiu etyki wojny i rozwoju nowych kodeksów postępowania dla poszczególnych kategorii konfliktów i technologii. Dr Shapira odrzuciła takie stanowisko, podkreślając, że dzisiaj potrzeba jasnego, spójnego i uniwersalnego kodeksu etycznego dotyczącego prowadzenia wojen.

Trzecim mówcą w tej części obrad sympozjalnych był dr Bernhard Koch, dyrektor Institut für Theologie und Frieden w Hamburgu, który przedstawił referat pt. *Wojskowa etyka medyczna w czasach konfliktów asymetrycznych*. Podkreślił w nim, że współczesne spory dotyczące teorii wojny sprawiedliwej mają wpływ także na rozumienie zasad wojskowej etyki medycznej. Jaki status posiada

wojskowy personel medyczny w czasie działań wojennych? Czy należy udzielać pomocy rannym agresorom i najeźdźcom? Dr Koch stwierdził, że można usprawiedliwić udzielanie pomocy medycznej rannym żołnierzom wrogiej armii pod warunkiem, że nie wrócą oni ponownie na pole walki.

Ostatni referat, zamykający sesję VI i całą konferencję, przedstawił dr Olaf Truszczyński z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie pt. *Koncepcje „moralnych obrażeń wojennych” i wzrostu potraumatycznego jako możliwe konsekwencje urazu wojennego*. Podkreślił, że wymiar moralny traumy jest coraz częściej uznawany za niezwykle ważny, także w kontekście działań wojennych, i może odnawiać się w symptomach tzw. obrażeń moralnych, jak zranienie duszy z powodu robienia czegoś, co narusza etykę, ideały lub zasady, którymi kieruje się dana osoba. Oprócz bardzo negatywnych doświadczeń emocjonalnych, wojna może również prowadzić do szeregu pozytywnych zmian, które ujawniają potraumatyczny wzrost osobowości.

Podsumowania i zamknięcia konferencji dokonał dr Adam Cebula z Sekcji Etyki Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW w Warszawie, który był głównym odpowiedzialnym za organizację całego sympozjum. Dr Cebula podziękował wszystkim prelegentom i uczestnikom sympozjum. Podkreślił także konieczność prowadzenia dalszych badań w wymiarze międzynarodowym nad teorią wojny sprawiedliwej i kodeksami etycznymi współczesnych konfliktów zbrojnych.

Ks. Andrzej Kobyliński

UKSW w Warszawie

DOI: <http://doi.org/10.21852/sem.2018.3.19>

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA NAUKOWEGO FRANCISZKA SALEZEGO W ROKU 2017

W rozwoju życia naukowego szczególne miejsce zajmują towarzystwa naukowe. Przestrzeń aktywności Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego, w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017, można przedstawić w pięciu kategoriach: 1) sprawy organizacyjne, 2) sprawy członkowskie, 3) działalność naukowa, 4) działalność wydawnicza oraz 5) działalność popularyzująca osiągnięcia naukowe. Wskazane kategorie wyznaczają strukturę niniejszego sprawozdania.

I. SPRAWY ORGANIZACYJNE

Do najważniejszych działań organizacyjnych w okresie sprawozdawczym należy zaliczyć działalność Władz Towarzystwa oraz sprawy członkowskie.

Walne Zebranie Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego w roku 2017

Walne Zebranie, które jest najwyższą władzą Towarzystwa, tradycyjnie gromadzi się podczas dorocznego zjazdu TNFS. W roku 2017 odbyło się ono w dniach 19-20 maja w Łądzie n. Wartą w siedzibie Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego. W piątek 19 maja odbyło się spotkanie integracyjne członków TNFS, natomiast w sobotę 20 maja miała miejsce formalna i naukowa część X Zjazdu TNFS.

Sobotnia część zjazdu rozpoczęła się Mszą świętą w kaplicy seminaryjnej pod przewodnictwem księdza inspektora Adama Parszywki SDB.

Część formalna: Prezes TNFS, ks. prof. Henryk Skorowski, o godz. 9.30 otworzył Walne Zebranie Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego. Na spotkaniu było obecnych 32 spośród 124 członków TNFS. Ze względu na brak kworum, Prezes zakończył pierwszą sesję formalną Walnego Zebrania i zarządził rozpoczęcie drugiej sesji formalnej na godz. 13.00 oraz zaproponował rozpoczęcie sesji naukowej.

W sesji naukowej, która tradycyjnie towarzyszy corocznemu spotkaniu Walnego Zebrania TNFS, podjęto dyskusję wokół następujących tematów z zakresu cyklu programowego „Młodzież i jej świat”:

1. *Czy młodzież odchodzi od Kościoła? (od jakiego Kościoła?)*, (ks. prof. dr hab. Sławomir Zaręba UKSW w Warszawie);
2. *Młodzież a chrześcijański system wartości* (Ks. prof. dr hab. Krzysztof Pawlina PWTW);
3. *Zaangażowanie młodzieży w życie Kościoła* (dr Mateusz Tutak UKSW);
4. *Młodzież a nauka religii* (ks. prof. dr hab. K. Misiaszek UKSW w Warszawie);
5. *Grupy, ruchy, wspólnoty, stowarzyszenia szansą zaangażowania młodzieży w Kościele* (o. dr hab. Marek Fiałkowski OFMConv, prof. KUL);
6. *Wolontariat jako szansa aktywności w Kościele* (ks. inspektor Adam Parszywka SDB).

Po zakończeniu tej części X Zjazdu TNFS prezes otworzył drugą sesję formalną Walnego Zebrania. Po stwierdzeniu, że w posiedzeniu bierze udział jedynie 32 spośród 124 zwyczajnych członków Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego, Prezes ponownie stwierdził brak quorum, jednak – zgodnie z §17 punkt 2 Statutu Towarzystwa – zgromadzeni mogą procedować zwykłą większością obecnych na Walnym Zebraniu członków TNFS, tym samym ks. prof. H. Skorowski rozpoczął formalne obrady.

Walne Zebranie podjęło następujące uchwały:

• Uchwała WZ-2017/05/20/1 *W sprawie powołania Prezydium i Komisji Wyborczej Walnego Zebrania*;

- Uchwała WZ-2017/05/20/2 *W sprawie zatwierdzenia sprawozdania finansowego*;
- Uchwała WZ-2017/05/20/3 *W sprawie podziału zysku*;
- Uchwała WZ-2017/05/20/4 *W sprawie przyjęcia protokołu Komisji Rewizyjnej TNFS*;
- Uchwała WZ-2017/05/20/5 *W sprawie przyjęcia sprawozdania z działalności TNFS*;
- Uchwała WZ-2017/05/20/6 *W sprawie wyboru Zarządu TNFS oraz Komisji Rewizyjnej*.

Zgodnie ze Statutem TNFS na kadencję 2017-2022 do Zarządu Towarzystwa zostały wybrane następujące osoby:

Prezes: ks. prof. dr hab. Kazimierz Misiaszek;

Wiceprezes: ks. dr hab. Ryszard F. Sadowski, prof. UKSW;

Sekretarz: ks. dr hab. Stanisław Chrobak, prof. UKSW;

Skarbnik: ks. dr hab. Mariusz Chamarczuk;

ks. dr hab. Sylwester Jędrzejewski, prof. UPJPII;

ks. dr hab. Zbigniew Łepko, prof. UKSW;

ks. prof. dr hab. Jerzy Gocko.

Komisja Rewizyjna:

Przewodniczący Komisji Rewizyjnej: ks. dr hab. Jan Niewęglowski, prof. UKSW;

Sekretarz: ks. dr Krzysztof Niegowski;

ks. dr Radosław Błaszczak.

Zgodnie z Regulaminem Zarządu Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego, zostało przedstawione doroczne sprawozdanie z działalności Towarzystwa. Zebrani otrzymali także informację na temat najnowszego numeru „Seminare” oraz dalszych prac związanych z naszym czasopiśmie, które przedstawił redaktor naczelny ks. prof. dr hab. Jerzy Gocko.

Posiedzenia Zarządu Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego w roku 2017

W okresie sprawozdawczym Zarząd Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego zebrał się sześciokrotnie. Posiedzenia Zarządu w roku 2017 miały miejsce w domu salezjańskim w Łomiankach, w Łądzie n. Wartą (w trakcie dorocznego zjazdu TNFS), a także w domu salezjańskim w Warszawie przy ul. Kawczyńskiej 53. Zarząd TNFS spotkał się: 7 stycznia, 18 marca, 19 i 20 maja, 4 lipca oraz 21 października.

Do najważniejszych decyzji podjętych na spotkaniu Zarządu Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego w dniu 7 stycznia należy zaliczyć:

1. Ustalenie programu X Zjazdu TNFS w Łądzie n. Wartą;

2. Ustalenie programu sesji naukowej z cyklu programowego: „Młodzież i jej świat”;

3. Przyjęcie Uchwały nr 2017/01/07/1 *O przyjęciu budżetu TNFS na rok 2017*.

Posiedzenie Zarządu Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego 18 marca dotyczyło następujących kwestii:

1. przyjęcia szczegółowego sprawozdania ze stanu finansów TNFS;
2. prac nad redakcją 3. tomu serii „Biblioteka TNFS”;
3. podjęcia Uchwały nr 2017/03/18/1 *O przyjęciu nowych członków TNFS*: ks. mgra Marcina Balawandera sdb.

Przedmiotem posiedzenia Zarządu Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego 19 maja były przede wszystkim sprawy organizacyjne związane z rozpoczynającym się X Zjazdem TNFS. Prezes TNFS poinformował, iż po upływie drugiej kadencji nie zamierza ubiegać się o ponowny wybór i zaproponował rozpoczęcie dyskusji nad kandydaturami do władz Zarządu i Komisji Rewizyjnej TNFS następnej kadencji. Dalsza część dyskusji dotyczyła aktywizacji członków TNFS w projekty badawcze oraz tematyki kolejnego, XI Zjazdu. Wstępnie zaproponowano, by temat tegoż zjazdu łączył się z 100. rocznicą odzyskania przez Polskę niepodległości. Ponadto Zarząd podjął następujące uchwały:

1. uchwałę nr 2017/05/19/1 *O rekomendacji przyjęcia sprawozdania finansowego przez X Zjazd TNFS*;
2. uchwałę nr 2017/05/19/2 *O rekomendacji przyjęcia sprawozdania z działalności TNFS za rok 2016 przez X Zjazd TNFS*;
3. uchwałę nr 2017/05/19/3 *O podaniu się Zarządu do dymisji po zakończeniu kadencji*;
4. uchwałę nr 2017/05/19/4 *O przyjęciu nowych członków TNFS*: ks. dr Zbigniewa Condera SDB, ks. prof. dr hab. Sławomira Zaręby SAC, ks. dr Zbigniewa Babickiego SAC.

Zasadniczym celem spotkania Zarządu TNFS 20 maja 2017 roku był podział funkcji w ramach nowo wybranego Zarządu TNFS. W wyniku głosowania podjęto Uchwałę nr 2017/05/20/1 *O podziale funkcji w Zarządzie TNFS*. W myśl uchwały ustalono co następuje:

- Wiceprezesem został wybrany – ks. Ryszard Sadowski
- Sekretarzem został wybrany – ks. Stanisław Chrobak
- Skarbnikiem został wybrany – ks. Mariusz Chamarczuk
- Członkami Zarządu TNFS bez funkcji pozostają: ks. Jerzy Gocko, ks. Sylwester Jędrzejewski i ks. Zbigniew Łepko.

Na posiedzeniu Zarządu 4 lipca przedmiotem dyskusji były następujące zagadnienia:

1) Ustalenia tematyki i miejsca XI zjazdu TNFS w roku 2018. Po dłuższej dyskusji przyjęto, iż tematem przyszłorocznego spotkania będzie: Wychowanie patriotyczne młodzieży (100-lecie odzyskania niepodległości). Obrady na tak sformułowany temat podzielone zostaną na dwa panele dyskusyjne: I. Zagadnienia ogólne – metawartości w patriotyzmie; II. Salezjańskie wychowanie patriotyczne.

2) Zaplanowanie problematyki badawczej oraz tematyki Zjazdu TNFS na lata 2019-2020. Biorąc pod uwagę ogólną tematykę, wokół której koncentrują się działania TNFS (Młodzież i jej świat), Prezes Towarzystwa zaproponował, by w latach 2019-2020 przyjąć temat: Dorośli w świecie młodzieży.

3) Ks. Jerzy Gocko (redaktor naczelny „Seminare”) przedstawił problemy i zadania związane z naszym czasopisem, a między innymi: ukazania się drukiem zeszytów „Seminare”, zmian wynikających z ewaluacji czasopism, a przede wszystkim umiędzynarodowienia Zespołu Redakcyjnego, wejścia do bazy Scopus oraz problemu cytowalności.

4) Zarząd przychylił się do prośby ks. Radosława Błaszczyka – TNFS obejmie patronatem naukowym „Symposium Liturgiczne” w WSD TS w Łądzie n. Wartą.

5) Na następnym spotkaniu Zarządu postanowiono dokonać weryfikacji członków TNFS.

6) Podjęto uchwałę nr 2017/07/04/05 *O przyjęciu nowych członków TNFS*: dr hab. prof. UMK Józefa Binnebesela; ks. dr Zbigniewa Lato SDB; ks. dr Milana Urbančoka SDB (Słowacja); dra Marcina Zarzeckiego.

Tematyka posiedzenia Zarządu 21 października dotyczyła następujących kwestii:

1) Terminu i miejsca zjazdu TNFS w 2018 roku. Ustalono, że XI Zjazd TNFS ma się odbyć się w dniach 18-19 maja 2018 roku w Stoczku Warmińskim, a odpowiedzialnymi za przygotowanie i sprawy organizacyjne będą: Prezes TNFS we współpracy z dr hab. Zdzisławą Kobylińską oraz dr hab. prof. UWM Markiem Melnykiem.

2) Program Zjazdu. Ustalono, że wystąpienia mają być nie dłuższe niż 20 minut. Dalsze prace nad przygotowaniem programu, czyli: rozmowy i ustalenia z prelegentami oraz ramy czasowe, mają

być przygotowane na kolejne zebranie Zarządu. Ponadto, Zarząd podjął decyzję, iż materiały z poprzednich Zjazdów TNFS mają ukazać się w IV tomie serii TNFS, a odpowiedzialnym za zebranie materiałów i redaktorem tego tomu ma być ks. dr hab. prof. UKSW Jan Niewęglowski. Zaproponowano, by teksty wygłoszone w trakcie przyszlórocznego Zjazdu TNFS (oraz zaproszonych autorów) ukazały się w jednym z zeszytów „Seminare” w 2019 roku.

3) Aktualizacja listy członków TNFS. Ks. dr hab. Mariusz Chamarczuk, pełniący funkcję skarbnika w Zarządzie TNFS poinformował zebranych, że do naszego Towarzystwa zapisanych jest 128 członków. Problemem pozostaje uczestnictwo w Zjazdach TNFS oraz terminowe uiszczanie składek. Ustalono, że w najbliższym czasie do członków TNFS zostanie przesłane pismo dotyczące w/w zagadnień.

4) Zarząd przychylił się do prośby ks. dra hab. Sylwestra Jędrzejewskiego – TNFS obejmie patronatem naukowym konferencję naukową zaplanowaną na 7 kwietnia 2018 roku. Tematyka konferencji dotyczyć ma 100-lecia WSD TS w Krakowie.

5) Zarząd przyjął uchwałę nr 2017/10/21/03 *O przyjęciu nowych członków TNFS*: dr Iwony Czarneckiej oraz dra hab. prof. APS Jacka Kulbaki.

Zgodnie z §13 punkt 4 Regulaminu Zarządu Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego, doroczne sprawozdanie z działalności Towarzystwa powinno zawierać zbiorczą listę obecności członków Zarządu na jego posiedzeniach. W roku sprawozdawczym 2017 Zarząd TNFS (najpierw w starym, a później w nowym składzie) spotkał się sześciokrotnie. Obecności na poszczególnych posiedzeniach Zarządu przedstawia poniższa tabela.

	7.01.2017	18.04.2017	19.05.2017	Łącznie obecny
Ks. H. Skorowski	+	+	+	3
Ks. K. Misiaszek	+	+	+	3
Ks. R. Sadowski	+	+	+	3
Ks. J. Niewęglowski	+	+	+	3
Ks. S. Jędrzejewski	uspr.	+	+	2
Ks. Z. Łepko	+	+	+	3
Ks. J. Mączka	+	uspr.	+	2
Łącznie	6	6	7	

	20.05.2017	4.07.2017	21.10.2017	Łącznie obecny
Ks. K. Misiaszek	+	+	+	3
Ks. R. Sadowski	+	+	uspr.	2
Ks. Stanisław Chrobak	+	+	+	3
Ks. Mariusz Chamarczuk	+	+	+	3
Ks. Jerzy Gocko	uspr.	+	uspr.	1
Ks. S. Jędrzejewski	uspr.	+	+	2
Ks. Z. Łepko	uspr.	+	+	2
Łącznie	4	7	5	

Zgodnie z §27 punkt 5 Statutu TNFS, w posiedzeniach Zarządu mogą brać udział z głosem doradczym przedstawiciele Komisji Rewizyjnej, redaktor „Seminare” oraz inne osoby zaproszone przez

Prezesa Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego. Obecność obserwatorów na posiedzeniach Zarządu Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego przedstawia poniższa tabela.

	7.01.2017	18.03.2017	19.05.2017	Łącznie
Ks. A. Domaszek Komisja Rewizyjna	+	-	+	2
Ks. T. Kołosowski Komisja Rewizyjna	-	-	-	0
Ks. K. Niegowski Komisja Rewizyjna	+	+	+	3
Ks. J. Gocko redaktor „Seminare”	-	+	+	2

	20.05.2017	4.07.2017	21.10.2017	Łącznie
Ks. J. Niewęglowski Komisja Rewizyjna	+	+	+	3
Ks. K. Niegowski Komisja Rewizyjna	+	-	-	1
Ks. R. Błaszczak Komisja Rewizyjna	+	+	-	2

Komisja Rewizyjna Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego na posiedzeniu 19 maja 2017 r. podjęła uchwałę potwierdzającą, że działalność Towarzystwa w roku 2016 przebiegała zgodnie ze Statutem i Regulaminami Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego, a w odpowiednim protokole potwierdziła, że nie stwierdzono w tym okresie żadnych nieprawidłowości. W okresie sprawozdawczym, na zaproszenie Prezesa TNFS, przedstawiciele Komisji Rewizyjnej brali udział w posiedzeniach Zarządu Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego w charakterze obserwatorów i służyli głosem doradczym w decyzjach podejmowanych przez Zarząd Towarzystwa.

II. SPRAWY CZŁONKOWSKIE

W dniu 31 grudnia 2017 Towarzystwo Naukowe Franciszka Salezego liczyło 130 członków zwyczajnych. W okresie sprawozdawczym żaden z członków nie zrezygnował z członkostwa w TNFS, nie odnotowano także śmierci żadnego z członków. Przyjęto zaś w tym okresie do Towarzystwa 9 nowych osób. Szczegóły dotyczące przyjęć nowych członków, rezygnacji z członkostwa, aktualnego stanu osobowego TNFS oraz podziału członków Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego wg różnych kategorii przedstawiają kolejne tabele.

Członkowie zwyczajni TNFS w latach 2007-2017.

	Założyciele	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Łącznie
Nowo przyjęci	21	22	50	8	4	5	12	13	13	12	9	9	178
Zmarli	0	0	0	0	0	-1	0	-2	-2	0	0	0	-5
Rezygnacje	0	0	0	0	0	-1	0	0	-2	-40	0	0	-43
Łącznie	21	22	50	8	4	3	12	11	9	-28	9	9	130

Liczba członków honorowych Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego w roku 2017 nie zmieniła się. Do grona tego należą: Ks. dr Pascual Chávez – Przełożony Generalny Towarzystwa Salezjańskiego (2002-2014); Ks. Ángel Fernández Artime – Przełożony Generalny Towarzystwa Salezjań-

skiego (2014-). Trzeci honorowy członek Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego – Ks. dr bp Adam Śmigieński, Biskup Sosnowiecki – zmarł 7 października 2008. Podobnie nie zmieniła się liczba członków wspierających, nadal są nimi wszystkie cztery polskie inspektorie salezjańskie oraz Wyższe Seminarium Duchowne Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie i Krakowie.

Podział członków TNFS wg różnych kategorii (dane zostały przedstawione w oparciu o informacje, jakimi dysponował Sekretariat TNFS w dniu 31.12.2017 roku).

Wszyscy członkowie TNFS w roku 2017	130
świeccy	58
duchowni	71
osoby zakonne	48
salezjanie	44
mężczyźni	98
kobiety	31
obywatele polscy	127
obcokrajowcy	2
z tytułem zawodowym magistra	10
ze stopniem doktora	58
ze stopniem doktora habilitowanego	14
na stanowisku profesora	31
z tytułem profesora	16

Zgodnie z informacjami, jakimi w dniu 31 grudnia 2017 roku dysponował Sekretariat TNFS, awanse zawodowe członków TNFS w roku 2017 przedstawiają się następująco:

- Licencjat kanoniczny uzyskał ks. mgr Marcin Balawander SDB z muzyki kościelnej: dyrygentura chóralska;
- Stopień doktora uzyskał ks. mgr Łukasz Kątny z zakresu nauk humanistycznych – historia/muzykologia;
- Stopień doktora uzyskał mgr Marcin Karczewski z zakresu nauk humanistycznych – historia;
- Stopień doktora habilitowanego z zakresu nauk społecznych – pedagogika, uzyskał ks. dr Bogdan Stańkowski SDB.

Cieszymy się i gratulujemy naszym szanownym kolegom kolejnych awansów zawodowych oraz życzymy wielu sukcesów na polu naukowym.

Towarzystwo Naukowe Franciszka Salezego realizuje swoje cele statutowe w oparciu o fundusze zgromadzone ze składek członkowskich oraz różnego rodzaju dotacji i darowizn. Wysokość składek członkowskich nie zmieniła się od powstania Towarzystwa i wynosi 30 zł na rok. Wpływy ze składek w omawianym okresie przedstawia poniższa tabela (stan wpłat na 31 grudnia 2017 roku).

Składki członkowskie 2017	
Wpłaty dokonane	72
Wpłaty zaległe	58
Odsetek zaległości	44,62%
Łączna kwota wpłat	3150 zł

III. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA

Podobnie, jak miało to miejsce na poprzednich zjazdach, także X Zjazd Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego miał naukowy charakter. W ramach sesji naukowej towarzyszącej dorocznemu zjazdowi TNFS wygłoszono następujące referaty:

- *Czy młodzież odchodzi od Kościoła? (od jakiego Kościoła?);*
- *Młodzież a chrześcijański system wartości;*
- *Zaangażowanie młodzieży w życie Kościoła;*
- *Młodzież a nauka religii;*
- *Grupy, ruchy, wspólnoty, stowarzyszenia szansą zaangażowania młodzieży w Kościele;*
- *Wolontariat jako szansa aktywności w Kościele.*

Sesja naukowa zorganizowana w ramach X Zjazdu Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego stanowi ciąg dalszy cyklu programowego zatytułowanego „Młodzież i jej świat”, który jest realizowany w ramach badań prowadzonych przez członków TNFS.

IV. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA

Aktywność wydawnicza Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego koncentruje się przede wszystkim wokół czasopisma „Seminare. Poszukiwania naukowe”. O rosnącym prestiżu naukowym, poziomie wydawniczym i rozwoju czasopisma świadczy stale rosnąca liczba osób pragnących publikować na łamach tego periodyku oraz zauważalne umiędzynarodowienie „Seminare”. Najwyższa ocena przyznana czasopismu przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego była inspiracją do dalszych inicjatyw Redakcji w celu podnoszenia poziomu merytorycznego i formalnego tego periodyku. Podjęto w tym względzie następujące działania:

1) W ramach procesu dalszej informatyzacji i digitalizacji czasopisma „Seminare” dokonano wdrożenia czasopisma „Seminare” w interaktywny system zarządzania czasopismem naukowym Open Journal System 3.x. Czasopismo jako pierwsze na świecie podjęło się adaptacji najnowszego OJS v. 3.x na język polski. Krok ten był możliwy dzięki dofinansowaniu w ramach umowy 504/P-DUN/2016 ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego przeznaczonych na działalność upowszechniającą naukę.

2) Rozpoczęto nadawanie numerów DOI wszystkim tekstom publikowanym na łamach „Seminare” począwszy od roku 2016. DOI prefix dla „Seminare” wynosi: 10.21852. Oprócz tego uzupełniono o numery DOI wszystkie artykuły naukowe począwszy od tomu 27(2010). Numery DOI są także nadawane monografiom wydawanym przez TNFS.

3) Kontynuowano umieszczanie kolejnych tomów „Seminare” w repozytoriach: CEJSH (The Central European Journal of Social Sciences and Humanities), CEEOL (Central and Eastern European Online Library) i BazHum. Podjęto działania mające na celu dodanie do bazy Scopus.

W roku 2017 nakładem Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego ukazały się następujące pozycje książkowe:

- Tom III Biblioteki TNFS: *Młodzież i jej świat. Praca, ekologia, wychowanie, małżeństwo i rodzina*, red. Jan Niewęglowski, Towarzystwo Naukowe Franciszka Salezego, Warszawa 2017, ss. 178 [ISBN: 978-83-61451-32-7];

- *Theoria i praxis zrównoważonego rozwoju. 30 lat od ogłoszenia Raportu Brundtland*, red. Ryszard F. Sadowski, Zbigniew Łepko, Towarzystwo Naukowe Franciszka Salezego, Warszawa 2017.

V. DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZUJĄCA OSIĄGNIĘCIA NAUKOWE

TNFS popularyzuje osiągnięcia nauki przede wszystkim przez publikacje oraz sympozja, w których upowszechniana jest wiedza z różnych dyscyplin naukowych, szczególnie z zakresu wychowania oraz historii i aktualnej działalności salezjanów w Polsce i na świecie. Dlatego, oprócz publikacji i sympozjów organizowanych bezpośrednio przez TNFS, chętnie obejmujemy patronatem inicjatywy bliskich nam środowisk. W okresie sprawozdawczym TNFS objęło patronatem XXXI Łądzkie Sympozjum Liturgiczne, na temat: *Sakrament kapłaństwa jako dar i tajemnica*. Sympozjum odbyło się w Wyższym Seminarium Duchownym w Łądzie 20 października 2017 r.

***

W imieniu Zarządu TNFS pragnę podziękować wszystkim członkom naszego Towarzystwa, którzy swoim zaangażowaniem przyczynili się do aktywnego funkcjonowania Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego w roku 2017.

Ks. Stanisław Chrobak SDB
Sekretarz TNFS

DOI: <http://doi.org/10.21852/sem.2018.3.20>

DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNA MIĘDZYKULTUROWEGO CENTRUM DIALOGU MIĘDZYKULTUROWEGO I MIĘDZYRELIGIJNEGO UKSW W ROKU 2017

WSTĘP

Od 2012 roku w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie działa Międzynarodowe Centrum Dialogu Międzykulturowego i Międzyreligijnego (dalej: MCDMM). Ośrodek, którego koordynatorem jest ks. prof. dr hab. Henryk Skorowski SDB, regularnie organizuje sesje i konferencje naukowe, spotkania z przedstawicielami różnych kultur i religii w Polsce i za granicą, warsztaty tematyczne oraz tzw. spotkania kulturalne.

Niniejsza relacja dotyczy jedynie spotkań kulturalnych, które cieszą się szczególną uwagą szerokiego grona odbiorców. Są to zazwyczaj występy słowno-muzyczne, prezentacje, wystawy oraz znakomite koncerty muzyczne, z udziałem artystów z Polski, a także z zagranicy. W roku 2017 MCDMM przygotowało pięć takich spotkań.

1. WIECZÓR NOWOROCZNO-KARNAWAŁOWY

Pierwszym wydarzeniem artystycznym, zorganizowanym przez MCDMM w roku sprawozdawczym, był koncert karnawałowy zatytułowany *Muzyka pop na diamentowych skrzypcach elektrycznych*. Odbył się on 28 stycznia 2017 w Auli Jana Pawła II Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (kampus, ul. Dewajtis). Wyjątkowo licznie przybyłych gości powitał koordynator MCDMM, ks. prof. dr hab. Henryk Skorowski SDB. Następnie ks. dr Krzysztof Niegowski SDB wprowadził publiczność w klimat koncertu, przybliżając zebranym sylwetkę zaproszonej z koncertem Artystki.

Agnieszka Flis¹, skrzypaczka, przygotowała spektakularne widowisko muzyczne, w którym główną rolę odegrały jej autorskie, bodaj jedyne w Europie, diamentowe skrzypce elektryczne, których sama zresztą jest pomysłodawczynią i wykonawczynią. Artystka postrzegana jest w środowisku muzycznym jako muzyk wszechstronny, wyróżnia się rzadko spotykaną umiejętnością gry w różnych stylach: od klasyki poprzez pop, jazz, folk po improwizację muzyki klubowej. Na estradzie, podczas licznych koncertów, zdecydowała się na połączenie swych klasycznych umiejętności gry na skrzypcach z najnowszymi światowymi trendami kreowania artystycznych doznań. Takie właśnie umiejętności wykazała i podczas tego koncertu.

Pierwsza odsłona koncertu była niezwykle zaskakująca, ponieważ Artystka z niebywałą werwą i emocjonalnością wykonała kilka utworów klasycznych, np. *Toccatę d-moll* J. S. Bacha i inne łatwo rozpoznawalne przez publiczność utwory: *Storm*, *Skyfal* czy *Let in snow*. W drugiej części recitalu A. Flis wykonała trzy znane kolędy: *Cicha noc*, *Jezus malusieńki*, *Gdy śliczna Panna*. Przy akompania-

---

¹ Po ukończeniu łódzkiej Akademii Muzycznej A. Flis była związana z Filharmonią Łódzką oraz z kilkoma zespołami kameralnymi. Poszukując jednak nowych możliwości interpretacji muzyki, wybrała karierę solową. Koncertowała w USA, Kanadzie, Japonii, Wietnamie, Chinach, Hong-Kongu, Singapurze, Karaibach, Alasce, Jamajce, Kambodży, nabywając bogate doświadczenie sceniczne. Stworzyła pierwszą w Polsce formację muzyczno-taneczną, gdzie główną rolę grają skrzypce.

mencie instrumentu publiczność próbowała nawet je śpiewać. Większość jednak obecnych zdecydowanie skupiała swoją uwagę na poczynaniach skrzypaczki. Wreszcie w ostatniej części koncertu znowu można było usłyszeć klasykę, m.in. *Zimę* (A. Vivaldi, *Cztery pory roku*), a także dzieła różnych kultur oraz muzyki filmowej, np. *Crystlized, utwór hiszpański, Black or white* czy nawet utwory celtyckie.

Występ Agnieszki Flis spotkał się z entuzjastycznym przyjęciem słuchaczy. Artystka kilkakrotnie wywoływana była na scenę przy niegasnącym aplauzie. Oczywiście nie mogło zabraknąć bisu. Ku zadowoleniu publiczności, po koncercie, można było osobiście spotkać się z wykonawczynią i popogratulować jej wspaniałego występu, zdobyć autograf, nabyć płytę z nagraniami jej aranżacji, a nawet dotknąć wyjątkowego instrumentu – diamentowych skrzypiec.

2. DIAPORAMA – KALWARIA ŻYCIA

25 marca 2017 roku w auli Jana Pawła II (kampus UKSW, ul. Dewajtis) odbyło się interesujące wydarzenie artystyczne wpisujące się w okres zadumy i refleksji związanej z przeżywaniem czasu Wielkiego Postu. Odbiorcy, jak się okazało w rozmowach po spektaklu, mieli okazję po raz pierwszy wziąć udział w widowisku audiowizualnym, zwanym diaporamą. Jest to mało znana forma przekazu artystycznego, której tworzywem są nieruchome obrazy w postaci wyświetlanych przezroczy i zsynchronizowany z nimi dźwięk. Ścieżkę dźwiękową, jak tłumaczył w słowie wstępnym ks. dr Krzysztof Niegowski SDB, może stanowić muzyka, nagrane różne dźwięki, a także słowo czytane. Dźwięki i obraz stanowią w tej formie wyrazu nierozzerwalną całość. Diaporama ma konkretną fabułę, nie jest rodzajem slideshow. Różni się ona od filmu tym, że obraz jest nieruchomy, występują narratorzy.

Autorem tegoż widowiska pt. *Kalwaria Życia* jest fotografik, artysta, Marian Rynkiewicz², jednocześnie autor interesującego albumu o tym samym tytule, co diaporama. Po słowie wstępnym ks. K. Niegowskiego i powitaniu gości odbył się właściwy spektakl. W prezentacji audiowizualnej swoich głosów użyczyli znani aktorzy i artyści, m.in. Halina Winiarska, Jerzy Kiszki, Janusz Horodniczy, Dariusz Biernacki, Jan Kierdelewicz (bas), Chór Warszawskiej Izby Lekarskiej. Ponadto w diaporamie wzięli udział przedstawiciele pięciu Kościołów w Polsce, co nadaje dziełu wymiar ekumeniczny. Wśród malowniczych kapliczek można było zobaczyć zamieszczone w nich rzeźby, freski i przepiękne malowidła.

Przedstawienie „zabrało” odbiorców w niezwykłą podróż nie tylko w przestrzeni, ale i w czasie. Złożyły się na nie fotografie i odważne kolaże m.in. z kalwarii w Wejherowie, miejsc tragedii narodu polskiego, z więzień, aresztów śledczych, jedyne w Polsce więzienia dla matek z dziećmi, domów pogodnej starości, ośrodków pomocy społecznej, szpitali, nadto fotografie spod polskich strzech, z ulicy, ze Świętej Góry Grabarki, gdzie pielgrzymi przynoszą swoje krzyże pokutne.

Misteryjne wydarzenia na Wejherowskiej Golgocie i Górze Grabarce twórca wplótł w kalwarię życia człowieka współczesnego. Komentarze i refleksje, autorstwa samego fotografa, pobudziły odbiorców do głębokiej refleksji na temat własnego życia, któremu towarzyszą różne problemy i związane z nimi cierpienie – po prostu dźwiganie osobistego krzyża, ale i nadzieja.

Po spektaklu przewidziany był czas na dzielenie się osobistym doświadczeniem życia uczestników widowiska. Ku zaskoczeniu organizatorów chętnych do wypowiedzi było bardzo dużo. Poszczególne osoby dzieliły się swoimi przeżyciami i świadectwem wiary. Jedna z osób przyznała nawet, że diaporama była swoistą katechezą, poruszającym kazaniem pasywnym, głębokimi rekolleksjami wielkopostnymi.

Na koniec uczestnicy mieli okazję, przy herbacie, wymienić swoje emocje związane z diaporamą oraz spotkać się osobiście z M. Rynkiewiczem. Można też było nabyć bogato iluminowany album *Kalwaria Życia* z autografem autora.

Podczas show wraz ze swoją grupą taneczną wcieli się w różne role, łącząc skomplikowaną technikę jednoczesnego tańca i gry na skrzypcach.

² Marian Rynkiewicz należy do grona prekursorów diaporam w Polsce (lata 70. XX w.). Jest przewodniczącym Międzynarodowego Jury Konkursu Fotograficznego *Z miłości do kobiety*, odbywającego się pod patronatem FIAP (*Fédération Internationale de l'Art Photographique*), laureat licznych nagród w kraju i za granicą. Za diaporamę *Miriam* na Międzynarodowym Festiwalu Filmów Katolickich i Multimediów otrzymał pierwszą nagrodę.

3. WIECZÓR POŚWIĘCONY PAMIĘCI OFIAROM KATASTROFY SMOLEŃSKIEJ Z 2010 ROKU

Kolejnym przedsięwzięciem MCDMM był wieczór refleksji dedykowany ofiarom pamiętnej katastrofy lotniczej pod Smoleńskiem. Wydarzenie to odbyło się w kościele Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny przy ul. Dewajtis 10 kwietnia 2018 r., a więc dokładnie w siódmą rocznicę katastrofy.

Koordynator MCDMM, ks. prof. dr hab. Henryk Skorowski SDB, wprowadził zebranych w klimat zadumy i modlitwy, przywołując spośród ofiar przede wszystkim osoby związane z UKSW. Refleksję rozpoczęła krótka prezentacja multimedialna (fotografie i zarchiwizowane wypowiedzi): Prezydenta RP prof. dra hab. Lecha Kaczyńskiego (nauczyciela akademickiego ATK/UKSW), ostatniego Prezydenta na Uchodźctwie Ryszarda Kaczorowskiego (doktora honorowego UKSW), ks. prof. dra hab. Ryszarda Rumianka (Rektora UKSW), biskupa polowego, generała, ks. dra hab. Tadeusza Płoskiego (doktora honorowego UKSW) i płk. Jana Osińskiego (doktoranta UKSW).

Na dalszy scenariusz wieczoru złożyła się świetnie dobrana poezja, przeplatana refleksyjną muzyką. Wiersze deklamowali Julia Mańkowska i Mateusz Mikołajczyk, natomiast muzykę przygotowały i wykonały skrzypaczki Agnieszka Grabarek i Karolina Bajuk. Wśród zaprezentowanych wierszy znalazły się m.in. utwory powstałe dla uczczenia ofiar katastrofy, np.: M. Stachowskiego, *Pamięci Prezydenta Lecha Kaczyńskiego i wszystkich tragicznie zmarłych w katastrofie samolotu w lasach smoleńskich*; J. Mądrożkiewicz, *Na ekshumacje tych co zginęli w powietrzu*; Jeremiasz 31,13; L. Marjańskiej, *Budowanie pamięci*; M. Woźniaka, *Testament*; L. Elektorowicza, *Modlitwa za Nich*; A. Kamieńskiej, *Modlitwa Hioba*.

Utwory muzyczne, wykonywane przez duet skrzypcowy, znakomicie korespondowały z treścią dzieł poetyckich, potęgując nastrój powagi, zadumy i modlitwy. Klimat świątyni, scenariusz wieczoru oraz znakomici wykonawcy sprawili, że wydarzenie to było bardzo poruszające. Czcząc pamięć ofiar smoleńskiej tragedii zgromadzeni odbiorcy mogli także dokonać refleksji nad własnym życiem.

4. KONCERT PIEŚNI MARYJNE W KULTURZE MUZYCZNEJ CHRZEŚCIJAŃSTWA

W maju każdego roku UKSW obchodzi swoje patronalne święto (rocznica śmierci Prymasa Polski, kard. Stefana Wyszyńskiego, 28.05.1981). MCDMM także włączyło się w świętowanie, organizując kolejne przedsięwzięcie kulturalne. Był to koncert zatytułowany *Pieśni Maryjne w kulturze muzycznej chrześcijaństwa*. Odbył się on w auli Jana Pawła II (kampus UKSW, ul. Dewajtis) 27 maja 2017. W kulturze i polskiej tradycji religijnej maj jest miesiącem szczególnie dedykowanym Najświętszej Maryi Pannie. W repertuarze pieśni religijnych znajduje się duża ilość utworów maryjnych. Są to zarówno proste utwory ludowe, jak i wielkie formy muzyczne autorstwa wybitnych twórców. Stąd też zrodził się pomysł organizatorów, by tematyką koncertu były utwory poświęcone czci Maryi, Matki Bożej.

Wykonawcą koncertu był Zespół Muzyki Sakralnej „Angelus” z Ługańska³ na Ukrainie. Skład zespołu tworzą: Wiktoria Charczenko (skrzypce, śpiew), Irena Słuszczyńska (śpiew), Helena Shvets-Itozawa (śpiew), Iryna Laptinowa (flet), Sergij Romaniuk (gitara). Pięcioosobowa formacja muzyczna zaprezentowała utwory maryjne, zarówno z liturgii rzymskokatolickiej jak i prawosławnej. Były to następujące utwory: *Ave Maria Zart*, *Bogorodica*, *Maria Santissima*, *Stella Splendens*, *Radost' mira i zviezda*, *Boża Mati*, *Prekloniv koleni*, *Gaude Mater*, *Zdrowaś Maryjo*, *Oto Matka Twoja*, *Oj u poli*, *O Matko Miłościwa*, *Ave Maria* (Caccini), *O Devo nadzieđa nasza*.

Koordynator MCDMM, ks. prof. H. Skorowski, powitał zgromadzonych i wprowadził w klimat wieczoru. Koncert poprowadził ks. dr K. Niegowski, który w swoim wystąpieniu nawiązał m.in. do trzecieściej rocznicy objawień Matki Bożej w portugalskiej Fatimie i uroczystości kanonizacyjnej Hiacynty i Franciszka Marto, która odbyła się 12 maja 2018 pod przewodnictwem papieża Franciszka. Podkreślił także, że pieśni maryjne stanowią istotną część kultury muzycznej chrześcijańskiej Europy. Zauważył, że

³ Kameralny zespół wokально-instrumentalny „Angelus” powstał w 1997 roku, przy parafii rzymskokatolickiej w Ługańsku. Jego 5-osobowy skład tworzą: troje absolwentów Donieckiej Akademii Muzycznej oraz po jednym absolwencie Akademii Muzycznej w Kijowie i Uniwersytetu Medycznego w Ługańsku. Muzycy specjalizują się w wykonywaniu muzyki sakralnej różnego obrządku w wielu językach. Koncertowali m.in. w Polsce, Austrii, Niemczech, Słowacji, Włoszech, Rosji i Ukrainie. Większość z muzyków w roku 2014 przyjechała do Polski, by tutaj podjąć pracę i osiąść na stałe.

wśród twórców muzyki religijnej trudno byłoby znaleźć kompozytora, który nie napisałby utworu poświęconego czci Najświętszej Maryi Panny.

Koncert okazał się interesującym wydarzeniem artystycznym. Słuchacze mieli możliwość wysłuchania subtelnego brzmienia utworów w ciekawej aranżacji. Po koncercie była okazja do spotkania nieformalnego z artystami z zagranicy.

5. WIDOWISKO SŁOWNO-MUZYCZNE Z OKAZJI ROZPOCZĘCIA ŚWIĘTOWANIA JUBILEUSZU 100-LECIA ODZYSKANIA NIEPODLEGŁOŚCI

Ostatnim przedsięwzięciem MCDMM w 2017 roku był koncert zatytułowany *Święta miłości kochanej Ojczyzny* wpisujący się w świętowanie jubileuszu 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości. Widowisko słowno-muzyczne odbyło się 14 listopada 2017 (kampus UKSW, ul. Dewajtis). Wykonawcami koncertu byli znakomici artyści: Bogumiła Dziel-Wawrowska (sopran), Joanna Stefańska-Matraszek (sopran), Piotr Rafałko (tenor), Robert Szpręgier (baryton), Małgorzata Piszek (fortepian), Tadeusz Melon (skrzypce), Tomasz Kirszling (trąbka), Jarosław Jekielek (kontrabas), Krzysztof Szczotka (instrumenty perkusyjne); Julia Mańkowska i Mateusz Mikołajczyk (recytacje wierszy); chór Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (dyr. Michał Sławecki); Bożena Konikowska, Tadeusz Melon, ks. Krzysztof Niegowski (komentarze).

Wśród utworów muzycznych znalazły się najbardziej rozpoznawalne pieśni patriotyczne, m.in.: *Gaude Mater Polonia, Święta miłości kochanej Ojczyzny* (I. Krasicki, W. Sowiński), *Pożegnanie Ojczyzny* (M. K. Ogiński), *Aria Miecznika (Straszny Dwór)*, S. Moniuszko), *Warszawianka* (K. Kurpiński, C. F. Delavigne), *Rota* (M. Konopnicka, F. Nowowiejski), pieśni ułańskie i wojenne – *Ułani, ułani; Przybyli ułani; Jak to na wojence ładnie; Ostatni mazur; Maki; Rozkwitały pąki białych róż; Szara piechota; Jedzie, jedzie na kasztance; Bywaj dziewczę zdrowe; Pierwsza kadrowa; Biały krzyż* (K. Klenczon, J. Kondratowicz); *Marsz pierwszej brygady*.

Odbiorcy mieli również okazję wysłuchać świetnie dobrej poezji w znakomitej interpretacji aktorów. Wiersze towarzyszyły wykonywanym utworom muzycznym, potęgując emocje związane z umiłowaniem i szacunkiem do Ojczyzny. Wśród wierszy znalazły się m.in.: *Ziemia rodzinna* (W. Bełza); *Smutno mi, Boże* (J. Słowacki); *Ave Patria* (M. Konopnicka); *Modlitwa za Polskę* (H. Bocheńska); *Niepodległość* (A. Słonimski); *Polsko, nie jesteś już niewolnicą* (L. Staff).

Koncert był znakomitą uczcą dla melomanów, ale także dostarczył głębokich refleksji związanych z rozpoczęciem świętowania jubileuszu 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Artyści wykonywali utwory znane i pielęgnowane w polskiej kulturze muzycznej i patriotycznej. Świetne aranżacje i interpretacje melodii spotkały się z należyтым uznaniem publiczności, która niejednokrotnie włączała się w śpiew utworów. Towarzyszące muzycznym utworom recytacje wierszy oraz świetnie dobrane komentarze sprawiły, że widowisko było niepowtarzalne w swoim przekazie, o czym zgodnie poświadczali przybyli goście.

PODSUMOWANIE

Przedsięwzięcia artystyczne, zaproponowane przez MCDMM w roku 2017, należy zauważyć jako istotne wydarzenia kulturalne nie tylko w UKSW, ale także w całej stolicy i jej okolicach. Różnorodność propozycji oraz wysoki poziom wykonawczy koncertów musi budzić uznanie. Warto zauważyć, że istotną część odbiorców stanowią osoby, które regularnie biorą udział w spotkaniach, wiedząc, że mogą liczyć na świetne występy.

Biorąc pod uwagę omówione powyżej przedsięwzięcia, a także przeprowadzone przez Centrum warsztaty dla młodzieży i seniorów oraz naukowe konferencje, łatwo zauważyć dynamiczną działalność tegoż Ośrodka. Organizatorom należy zatem pogratulować pomysłów i życzyć wytrwania w dążeniu do założonych celów.

Ks. Krzysztof Niegowski SDB
Wyższa Szkoła Biznesu z siedzibą w Warszawie
Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie
DOI: <http://doi.org/10.21852/sem.2018.3.21>